

# ΜΕΛΕΤΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

## ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΤΙΣΕΩΣ

— «Ο» —

Ὁ ζυγὸς τῆς Αἰγύπτου καὶ ἡ ἐκ τούτου ἀπελευθέρωσις, ἐν τύπῳ καὶ ἀντιτύπῳ. — «Ἡ Ἐκκλησία τῶν πρωτοτόκων». — «Ἐξ ἄρτος, οἱ πολλοὶ ἐδμεν». — Ἡ ἀνάμνησις εἶναι εἰδέτα ἀναγκαία. — Τίνες δύνανται νὰ τελέσωσι τοῦτο. — Τίνες δύνανται νὰ ὑπηρετήσωσιν. — Διάταξις ὑπηρεσίας. — Περικοπαὶ ἐκ τῆς Ἐγκυκοπαιδείας τοῦ Μάκλιντοκ καὶ Στρόγκ.

Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτίθη Χριστὸς, ὥστε ἐορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εὐλοκρινείας καὶ ἀληθείας. (Α' Κορινθ. ε' 7,8).

Ἀξιοσημείωτον μεταξὺ τῶν διαφορῶν περιστατικῶν τοῦ τυπικοῦ Ἰσραὴλ ἦτο τὸ Πάσχα. Ἡ ἐορτὴ τοῦ Πάσχα ἐορτάζετο κατ' ἔτος ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας, ἀρχίζουσα κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην ἡμέραν τοῦ πρώτου μηνός. Ἡ ἐορτὴ αὕτη ἐξεπροσώπει γενικῶς μὲν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς δουλείας τῆς Αἰγύπτου, — ἀλλ' εἰδικῶς τὴν ἐξαίρεσιν ἢ ἀπαλλαγὴν ἐκ τοῦ θανάτου τῶν πρωτοτόκων τοῦ ἔθνους ἐκείνου κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πληγῆς τοῦ θανάτου, ἣτις ἦλθεν ἐπὶ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἣτις ὡς τελευταία τῶν πληγῶν, ἠνάγκασεν ἐπὶ τέλους αὐτοὺς νὰ ἀπολύσωσι τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκ τῆς καταναγκαστικῆς δουλείας. Ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν πρωτοτόκων τοῦ Ἰσραὴλ ἐγένετο πρόδρομος τῆς ἀπελευθερώσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους Ἰσραὴλ, καὶ τῆς διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διελεύσεως αὐτῶν εἰς ἐλευθερίαν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Αἰγύπτου. Δυνάμεθα ὁθεν εὐκόλως νὰ ἴδωμεν ὅτι τοιοῦτον ἐξαίσιον γεγονὸς ἤθελεν ἐορτάζεσθαι ἰδιαζόντως ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὡς στενῶς συνδεόμενον μετὰ τῆς γεννήσεως τοῦ ἔθνους αὐτῶν· καὶ οὕτως ἐορτάζεται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέχρι σήμερον. Τὰ μέλη τῆς Νέας Κτίσεως ἐνδιαφέρονται περὶ τούτων τῶν συμβάντων, ὡς ἐνδιαφέρονται περὶ πάντων τῶν ἔργων καὶ διατάξεων τοῦ οὐρανοῦ αὐτῶν Πατρός, καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν τυπικὸν αὐτοῦ λαόν, τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα, καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀλλ' ἡ Νέα Κτίσις ἔχει ἀκόμη βαθύτερον ἐνδιαφέρον εἰς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ συμβάντα, ἐξ ἀπόψεως τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Κύριος ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτοὺς τὸ «μυστήριον» ὅτι τὰ εἰς τὸν φυσικὸν Ἰσραὴλ συμβάντα ἐχρησίμευσεν ὥπως

ἀπεικονίσωσι καὶ προδιατυπώσωσι μεγαλείτερα πράγματα ἀκόμη εἰς τὸ Θεῖον Σχέδιον, ἐν σχέσει πρὸς τὸν Πνευματικὸν Ἰσραὴλ — τὴν Νέαν Κτίσιν.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὰ πνευματικὰ αὐτὰ πράγματα, ὁ Ἀπόστολος διακηρύττει ὅτι ὁ ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ....καὶ οὐ δύναται γινῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται· ἡμῖν γάρ [τοῖς νέοις κτίσμασι] ἀπεκάλυπεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματος. (Α΄ Κορινθ. 6' 12,10). Ὁ Θεὸς μετεχειρίσθη τοὺς Ἀποστόλους ὄργανά του, ὅπως μᾶς δώσῃ ὁδηγίαν τινὰς δι' ὧν, νὰ δυνηθῶμεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὅπως ἐννοήσωμεν τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Μία τῶν ὁδηγιῶν τούτων εὗρίσκεται εἰς τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἐδάφιον. Ἀκολουθοῦντες τὴν ἐνδειξιν τοῦ Ἀποστόλου, βλέπομεν καθαρῶς ὅτι ὁ Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα ὑπετίπτου ὁλόκληρον τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ — πάντας ὅσοι ἐπὶ τέλους θὰ γίνωσι λαὸς του, μέχρι τοῦ τέλους τῆς Χιλιετηρίδος· ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι παρίστων τοὺς ἀντιπάλους τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Φαραώ, τοῦ κυβερνήτου των, παριστῶντος τὸν Σατανᾶν, τὸν ἄρχοντα τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ σκότους, καὶ τῶν ὑπηρετῶν καὶ ἱπλέων τοῦ Φαραώ παριστῶντων πεπτωκότας ἀνθρώπους καὶ ἀγγέλους, οἵτινες συνεμάχησαν ἢ θὰ συμμαχήσωσι μετὰ τοῦ Σατανᾶ ὡς ἀντίπαλοι κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ — τῆς Νέας Κτίσεως καὶ γενικῶς τῶν οἰκείων τῆς πίστεως. Ὡς ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπώθει τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ καὶ ἐστέναζεν ὑπὸ τοὺς ἐργοδιωκτάς του καὶ ἐν τούτοις ἦσαν ἀσθενεῖς, καὶ ἀνίκανοι νὰ ἀπελευθερώσωσιν ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῆς Αἰγύπτου, ἐὰν ὁ Κύριος δὲν ἐπενέβαινεν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ διώριζε καὶ ἀπέστελλε τὸν Μωϋσῆν ὅπως γείνη ὁ ἐλευθερωτὴς των, οὕτω βλέπομεν τὸ ἀνθρώπινον γένος κατὰ τὸν παρελθόντα καὶ παρόντα καιρὸν συστενάζον καὶ συναγωνιῶν ὑπὸ τὰς ἀπαιτήσεις «τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου» καὶ τῶν ὑπεργατῶν αὐτοῦ, τῆς Ἀμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Αἱ ἑκατοντάδες αἰῶνες τῶν ἑκατομμυρίων τῆς ἀνθρωπότητος ἔχουσι σφοδρὰν ἐπιθυμίαν δι' ἐλευθερίαν ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ὑπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ ἀδυναμίας αὐτῶν, ὡς καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἐκ τῆς ποινῆς τούτων, τῶν πόνων καὶ τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ἄνευ θείας βοηθείας τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι ἀνίσχυρον. Ὀλίγοι ἀγωνίζονται ἐρρωμένως καὶ κατορθοῦσι κατὰ τι· ἄλλ' οὐδεὶς ἐλευθεροῦται. Ὁλόκληρος ἡ Ἀδამαιία φυλὴ εἶναι ὑπὸ δουλείαν, ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον, καὶ ἡ μόνη ἐλπίς αὐτῆς εἶναι εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀντιτυπικὸν Μωϋσῆν, ὅστις ὑποσχέθη ὅτι θέλει ἐλευθερώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ κατὰ τὸν ὠρισμένον καιρὸν του — διαπερῶν αὐτοὺς διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης — παριστάσεως τὸν δεύτερον θάνατον, ἐν τῷ ὁποίῳ, ὁ Σατανᾶς, καὶ πάντες οἱ συμπαθοῦντες ἢ συνδεόμενοι πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν πονηρὰν αὐτοῦ πορείαν, θέλουσιν αἰωνίως ἐξοντωθῆναι, ὡς

τοῦτο ὑπετυπώθη κατὰ τὸν καταποντισμὸν τοῦ Φαραώ καὶ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ ἐν τῇ πραγματικῇ Ἑρμῆῳ θαλάσῃ. Ἄλλ' ὁ λαὸς τοῦ Κυρίου «δὲν θέλει ἀδικηθῇ ὑπὸ τοῦ δευτέρου θανάτου».

Ἡ προηγουμένη εἰκὼν εἶναι ἡ γενικὴ τοιαύτη, ἀλλ' ἐντὸς ταύτης, καὶ ὡς μέρος αὐτῆς. ἦτο ἄλλη εἰδικὴ εἰκὼν, ἣτις ἀφεώρα οὐχὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐν γένει καὶ τὴν ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου ἐλευθερίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον εἰδικὴν τινὰ τάξιν μεταξὺ αὐτῶν — τοὺς πρωτοτόκους. Ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τοὺς, ὡς ἀντίτυπον τούτων, ἐφέραμεν τὴν προσοχήν ἡμῶν διὰ τοῦ Θεοπνεύστου λόγου, τὴν ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων, ἣτις εἶναι γεγραμμένη ἐν οὐρανοῖς» — τὴν Νέαν Κτίσιν. Ἐν τῷ τύπῳ, οἱ πρωτότοκοι κατεῖχον εἰδικὴν τινὰ θέσιν — ἦσαν οἱ κληρονόμοι· εἰδικὴν ἐπίσης θέσιν κατὰ τὸ ὅ,τι ὑπέκειντο εἰς εἰδικὴν δοκιμασίαν κατ' ἐξαίρεσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. Οὗτοι ἐγένοντο ὑποκείμενοι εἰς θάνατον πρὸ τῆς γενικῆς ἐξόδου, καὶ ὅταν ἡ ἐξόδος ἔλαβε χώραν οὗτοι, οἱ πρωτότοκοι εἶχον πάλιν εἰδικὴν θέσιν εἰς ταύτην — εἰδικόν τι ἔργον νὰ ἐργασθῶσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν γενικὴν ἀπελευθέρωσιν, διότι ἐγένοντο χωριστὴ τάξις, ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τῆς φυλῆς τοῦ Λευί. Οὗτοι ἐχωρίσθησαν τῶν ἀδελφῶν των, ἐγκαταλιπόντες ὁλοτελῶς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς κληρονομίαν των, ὅπως συμφώνως πρὸς τὴν Θεῖαν διάταξιν, γείνωσιν οἱ διδάσκαλοι τῶν ἀδελφῶν των.

Ὁ οἶκος οὗτος ἡ ἡ φυλὴ τοῦ Λευὶ καθαρῶς παριστᾷ τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως, οἵτινες ἀντιπροσωπεύονται ἐκ περιτροπῆς ὑπὸ τοῦ προπαρασκευαστικοῦ Βασιλείου Ἱερατεύματος, οἵτινες ἐγκαταλείπουν τὴν ἐν γῆνις ἀγαθοῖς κληρονομίαν αὐτῶν χάριν τῶν ἀδελφῶν των, καὶ μετ' ὀλίγον θέλουσιν ἀποτελέσει πραγματικῶς τὸ Βασίλειον Ἱεράτευμα, τοῦ ὁποῦ Ἀρχιερεὺς εἶναι ὁ Κύριος, καὶ οἵτινες θέλουσιν εὐλογῆσει, κυβερνήσει καὶ διδάξει τὸν κόσμον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Χιλιετηρίδος. Ὡς δὲ οἱ πρωτότοκοι τοῦ Ἰσραὴλ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπέκειντο εἰς θάνατον, ἀλλὰ διέφυγον αὐτόν καὶ ἀπολέσαντες τὴν γῆνιν αἰπῶν κληρονομίαν ἐγένοντο ἱερατεῖον, οὕτως ἡ ἀντιτυπικὴ Ἐκκλησία τῶν Πρωτοτόκων, κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν, ὑπόκειται ἤδη εἰς τὸν δεῦτερον θάνατον, ἔχοντες τὴν δοκιμασίαν των δι' αἰωνίαν ζωὴν ἢ αἰώνιον θάνατον πρὸ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ ἀνθρώπινου γένους, καὶ διαβαίνουσιν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν διὰ τῆς ἀξίας τοῦ αἵματος τοῦ Λυτρωτοῦ, — τοῦ θανάτου Αὐτοῦ.

Γενόμενοι μέτοχοι εἰς τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἀπαρνοῦνται, ἡ θυσιάζουσι μετ' αὐτοῦ, τὴν γῆνιν κληρονομίαν, τὴν γῆνιν μερίδα, τὴν γῆνιν ζωὴν, ὅπως ἀποκτήσωσι τὸν οὐρανὸν καὶ ζωὴν ἐν ἀφθονίᾳ. Οὕτως ἐνῶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων, τὴν Νέαν Κτίσιν, «ἀποθνήσκουσιν ὡς ἄνθρωποι», καὶ φαίνονται ὅτι χάνουσι καὶ ἀπαρνοῦνται περισσότερον ὅσον ἀφορᾷ τὰ

γῆϊνα πράγματα, παρ' ὅτι πράττουσιν ἄλλοι, ἐν τούτοις, μ' ὅλον ὅτι ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος δὲν ἐννοεῖ τοῦτο, οὗτοι σώζονται ἐκ τοῦ θανάτου, καὶ ὡς Βασίλειον Ἱεράτευμα, μετὰ τοῦ Ἀρχιερέως αὐτῶν Ἰησοῦ, θέλουσι γεῖναι κοινωνοὶ τῆς δόξης τιμῆς καὶ ἀφθαρσίας. Οὗτοι, τῶν ὁποίων ἡ ἐκ τοῦ θανάτου διαφυγὴ λαμβάνει χώραν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς τοῦ Εὐαγγελικοῦ τούτου αἰῶνος — πρὶν ἢ αὐγάσῃ ἡ χιλιετής πρωΐα, καὶ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης — μέλλουσι νὰ εἶναι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δυνάμεων τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ ἐξαγάγωσιν αὐτοὺς ἐκ τῆς δουλείας τῆς Ἀμαρτίας καὶ τοῦ Σατανᾶ. Σημειώσατε ἐνταῦθα πῶς τοῦτο συμφωνεῖ μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἀποστόλου. (Ῥωμ. η' 22, 19). «Πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν» — «ἡ γὰρ ἀποκαταδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται — περιμένουσα τὴν πλήρη διάβασιν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Πρωτοτόκων κατὰ τὴν Πρώτην Ἀνάστασιν, εἰς δόξαν,, τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν.

Ἄλλ' ἤδη ἑτέρα τις μορφή τοῦ τύπου εἶναι σπουδαία. Ὅπως ἐπιτευχθῇ ἡ διαφυγὴ τῶν Πρωτοτόκων, καὶ ἡ κατ' ἀκολουθίαν ἀπελευθέρωσις ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου ἐν τῇ τύπῃ, ἦτο ἀναγκαῖον ὅπως σφραγῇ ὁ Ἀμνὸς τοῦ Πάσχα, ὅπως τὸ αἷμά του ραντισθῇ ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου καὶ τῶν παραστατῶν τῆς θύρας τῆς οἰκίας, ὅπως φαγῶθῃ ἡ σὰρξ του κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην μετὰ πικρῶν χόρτων καὶ ὀξύμου ἄρτου. Οὕτως ἐκάστη οἰκία τοῦ Ἰσραὴλ παρίστα τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως, καὶ ἕκαστος ἀμνὸς παρίστα τὸν Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ τὸν αἵροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ἐν ἐκάστη οἰκογενεῖᾳ πρωτότοκος παρίστα τὸν Χριστόν, Κεφαλὴν καὶ Σῶμα, τὴν Νέαν Κτίσιν. Τὰ πικρὰ χόρτα παρίστων τὰς δοκιμασίας καὶ θλίψεις κατὰ τὸν παρόντα τοῦτον καιρὸν, αἵτινες χρησιμεύουσιν ὅπως ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κεντῶσιν τὴν ὄρεξιν τῶν οἰκείων τῆς πίστεως διὰ τὸν Ἀμνὸν καὶ τὸν ἄζυμον ἄρτον. Ἐπὶ πλέον, ἐπειδὴ ἐκάστη οἰκογένεια ἔμελλον νὰ φάγῃσι μὲ τὴν ράβδον εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἔξωσμένοι τὰς ὁσφύας των δι' ὁδοιπορίαν, τοῦτο παρίστα ὅτι οἱ ἀντιτυπικοὶ πρωτότοκοι καὶ οἰκεῖοι τῆς πίστεως, οἵτινες οὔτω θὰ μετεῖχον τοῦ Ἀμνοῦ, διαρκούσης τῆς νυκτὸς τοῦ Εὐαγγελικοῦ τούτου αἰῶνος, θὰ ἦσαν παρεπίδημοι καὶ ξένοι ἐν τῇ κόσμῳ οἵτινες θὰ κατενόουν τὴν δουλείαν ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον, καὶ θὰ εἶχον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὁδηγηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς ἐλευθερίαν, ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ διαφθορᾶς — εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν Υἱῶν τοῦ Θεοῦ.

## Η ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ.

Ἦτο ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸν τύπον τοῦτον τῆς σφραγῆς τοῦ Πασχαλίου ἀμνοῦ κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἡμέραν τοῦ πρώτου

μηνός — τὴν προηγουμένην τῆς Ἑορτῆς τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, τὴν ἑορταζομένην ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων — τὸ ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἀπέθανεν, ὡς ὁ Ἀντιτυπικὸς Πασχάλειος Ἀμνός, «ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Κατ' οὐδένα ἄλλον καιρὸν δὲν ἦτο δυνατόν διὰ τὸν Κύριον ἡμῶν ὅπως τελειώσῃ ἐν τῷ θανάτῳ τὴν θυσίαν τὴν ὁποίαν ἤρχισεν ὅταν ἦτο τριάκοντα ἑτῶν, ἐν τῷ εἰς θάνατον βαπτίσματι αὐτοῦ. Ὡς ἐκ τούτου, μ' ὅλον ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι πολλάκις ἐξήτησαν νὰ συλλάβωσιν αὐτόν. οὐδεὶς ἔθρσε χεῖρας ἐπ' αὐτόν, διότι «οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ». — Ἰωάν. ζ' 8,30.

Καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι διετάσσοντο ὅπως ἐκλέξωσι τὸν διὰ θυσίαν ἁμνόν, κατὰ τὴν δεκάτην ἡμέραν τοῦ πρώτου μηνός, καὶ λάβωσιν αὐτόν εἰς τὰς οἰκίας των κατ' ἐκείνην τὴν ἡμερομηνίαν, οὕτως ὁ Κύριος ἡμῶν καταλλήλως προσέφερεν ἑαυτὸν εἰς αὐτούς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμερομηνίαν, ὅτε, πέντε ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καθήμενος ἐπὶ ὄνου, τοῦ πλήθους κραυγάζοντος, «Ὡσανὰ τῷ Υἱῷ Δαβίδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου!» «Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε καὶ οἱ ἴδιοι (ὡς ἔθνος) αὐτόν οὐ παρέλαβον· ὅσοι δὲ (ἀτομικῶς) ἔλαβον αὐτόν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι». Τὸ ἔθνος διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ, τῶν κυβερνητῶν, ἀντὶ νὰ δεχθῇ αὐτόν ἀπέρριψεν αὐτόν, καὶ αὕτω συνεταπείσθησαν ἐπὶ καιρὸν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἐν τούτοις, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τὸ αἷμα τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι ἀποτελεσματικόν διὰ τὸν οἶκον Ἰακώβ, καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν ἐπιθυμούντων ἁρμονίαν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐγένοντο μέτοχοι τῆς ἀξίας τοῦ Ἀμνοῦ — ἐν τούτοις ἠρνήθησαν νὰ φάγωσιν ἐκ τοῦ ἀντιτυπικοῦ Ἀμνοῦ, καὶ ἀπώλεσαν τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ γείνωσιν ὡς ἔθνος οἱ πρωτότοκοι, τὸ Βασίλειον Ἱεράτευμα τὸ Ἅγιον Ἔθνος, ὁ ἰδιαιτερος λαὸς τοῦ Μεσσίου. — ἀπώλεσαν τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ γείνωσι μέλη τῆς Νέας Κτίσεως, μετ' ἀφθόνου ζωῆς ἐν δόξῃ τιμῇ καὶ ἀφθαρσίᾳ· ἀλλὰ χαίρομεν, διότι πληροφοροῦμεθα ἀλλαχοῦ τῶν Γραφῶν ὅτι, μεθ' ὅλα ταῦτα, θὰ ἔχωσιν ἔνδοξον εὐκαιρίαν ὅπως δεχθῶσι τὸν Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, ὅπως φάγωσιν, ἰδιοποιηθῶσι, τὴν σάρκα του, τὴν θυσίαν του, καὶ οὕτω διαφύγωσι τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν πιστῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν, τοῦ Πνευματικοῦ Ἰσραήλ, τῆς ἀντιτυπικῆς Ἐκκλησίας τῶν Πρωτοτόκων. — Ρωμ. ια' 11-26.

Κατὰ τὸ τέλος λοιπὸν τῆς διακονίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν, κατὰ τὴν 14ην ἡμέραν τοῦ πρώτου μηνός, κατὰ τὴν «αὐτὴν νύκτα καθ' ἣν παρεδόθη», καὶ οὕτω κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν ἣ ἀπέθανεν, ὡς ὁ ἀντιτυπικὸς Ἀμνός, ἦτο ὅτι ἐώρασεν Αὐτός μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὸ τυπικὸν Πάσχα τῶν Ἰουδαίων — φαγὼν μετὰ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων του τὸν τυπικὸν ἁμνόν, ὅστις παρίστα τὸν ἑαυτόν του, τὴν θυσίαν ἑαυτοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, καὶ

τὴν «ἀληθῇ τροφὴν» διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ὁποίας καὶ μόνον ἀποκτῶνται ἡ ζωὴ, αἱ ἐλευθερίαι καὶ αἱ εὐλογίαι τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Τὸ νὰ φάγωσι τὸ δεῖπνον τοῦτο κατὰ τὴν νύκτα τὴν προηγουμένην τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, καὶ ἐν τούτοις κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐγένετο δυνατὸν διὰ τοῦ ἐθίμου τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἤρχιζον ἐκάστην ἡμέραν, οὐχὶ κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀλλὰ τὴν ἑσπέραν. Ὁ Κύριος πασιφανῶς διηνηθέτησε πάσας τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ἰσραὴλ ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τοὺς τύπους τοὺς ὁποίους οὗτοι ἔμελλον νὰ τελῶσιν.

Ὅντων λοιπὸν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ Ἰουδαίων, γεγεννημένων ὑπὸ τὸν νόμον, ἦτο ὑποχρεωτικὸν δι' αὐτοὺς ὅπως ἐορτάσωσι τὸν τύπον τοῦτον καὶ κατὰ τὸν δέοντα καιρὸν, καὶ ἦτο ἄφ' οὗ οὕτως ἐτήρησαν τὸ Ἰουδαϊκὸν δεῖπνον, τρώγοντες τὸν ἄμνον μετ' ἄζυμου ἄρτου καὶ χόρτων, καὶ ἐπίσης πιθανῶς, ὡς ἐσυνειθίζετο, «μετὰ γεννήματος τῆς ἀμπέλου», ὅτε ὁ Κύριος λαβὼν τεμάχιον ἐκ τοῦ ἄζυμου ἄρτου καὶ ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, τὸ ὁποῖον ἀπέμεινεν ἐκ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Δείπνου τοῦ τύπου, — καθίδρυσεν μετὰ τῶν μαθητῶν του καὶ δι' ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν του, τὴν ὁποίαν οὗτοι ἀντεπροσώπευον (Ἰωάν. ιζ' 20), νέαν διάταξιν ἢ ὁποία δι' αὐτοὺς, ὡς τὸν Πνευματικὸν Ἰσραὴλ, τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων, τὴν Νέαν Κτίσιν, θὰ ἐλάμβανε τὴν θέσιν, ἢ ἢθελεν ἀντικαταστήσει τὸ Ἰουδαϊκὸν Πασχάλειον Δεῖπνον. Ὁ Κύριος ἡμῶν δὲν καθίδρυσεν ἄλλον τινα καὶ ἀνώτερον τύπον τοῦ Πάσχα. Τὸναντίον, ὁ τύπος ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἀρχίσῃ νὰ ἐκπληρῶται, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν θὰ ἦτο ἐπὶ πλεον κατάλληλος δι' ἐκείνους, οἵτινες ἐδέχθησαν τὴν ἐκπλήρωσίν του. Ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς ἀντιτυπικὸς Ἀμνός, ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ θυσιασθῇ, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐκφράζει τοῦτο ἐν τῇ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἐδαφίῳ, «Τὸ Πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστός».

Οὗδεις ὁ δεχόμενος τὸν Χριστὸν ὡς τὸν Πασχάλειον Ἀμνόν, καὶ οὕτω δεχόμενος ὅτι τὸ ἀντίτυπον ἔλαβε τὴν θέσιν τοῦ τύπου, θὰ ἠδύνατο πλεον νὰ ἐτοιμάσῃ προπρόντως τυπικὸν ἄμνον νὰ φάγῃ τοῦτον εἰς ἀνάμνησιν τῆς τυπικῆς ἀπελευθερώσεως. Τὸ ἀρμόζον πρᾶγμα ἔκαστε διὰ πάντος τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν ἀληθῆ Πασχάλειον Ἀμνόν θὰ ἦτο διὰ τοῦ αἱματός του ὁ ραντισμὸς τῶν παρουσιασθῶν τῆς θύρας τῆς καρδίας, «Ρεραντισμένοι τὰς καρδίας ὑπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς» [ἐκ τῆς παρούσης καταδίκης συναποθανόμενοι διὰ αἱ ἁμαρτίαι των ἐξιλεώθησαν διὰ τοῦ αἱματός του, καὶ διὰ τοῦ αἱματός του ἔχουσι συγχώρησιν ἁμαρτιῶν], οἵτις καὶ λαλοῦν πρέπει νὰ φάγωσιν ἢ νὰ ἰδιοποιηθῶσι τὴν ἀξίαν τοῦ Λυτρωτοῦ αὐτῶν — τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου Χριστοῦ Ἰησοῦ, ὅστις ἔδωκεν ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων. Διὰ πλείους αἰτίαι νὰ μετὰσχῃ ταύτης

τῆς ἀξίας, καὶ συναισθανθῶσιν ὅτι καθὼς αἱ ἁμαρτίαι των ἐτέθησαν ἐπὶ τοῦ Κυρίου, καὶ αὐτὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ αὐτῶν, οὕτως ἡ ἀξία καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἀποδίδονται εἰς αὐτούς. Ταῦτα τραγουοῦσιν οὗτοι ἢ ἰδιοποιοῦνται διὰ πίστεως.

Ἰδὼν, λοιπόν, τὸ Δεῖπνον τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἔλαβε τὴν θέσιν τοῦ Πασχαλίου Δείπνου, μ' ὅλα ταῦτα οὐχὶ ὡς ἀνώτερός τις τύπος διότι τὸ ἀντίτυπον εἶχεν ἀρχίσει — τί εἶναι τότε; Ἀποκρινόμεθα ὅτι εἶναι Ἀνάμνησις τοῦ ἀντιτύπου — ὑπενθυμίζουσα εἰς τοὺς ἀκολούθους αὐτοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκκληρώσεως τοῦ ἀντιτυπικοῦ Πάσχα.

Οὕτω, τὸ νὰ δεχθῶμεν τὸν Ἀμνὸν ἡμῶν, καὶ ἀνακαλῶμεν εἰς μνήμην τὸν θάνατόν του δι' ἡμᾶς, σημαίνει προσδοκίαν, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ὑποσχεθεῖσαν ἀπελευθέρωσιν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ συνιστᾷ σημαίνει ὅτι οἱ ἐκτιμῶντες καὶ τελοῦντες τὴν ἀνάμνησιν νοημόνως, ἐν ὧσφ εὐρίσκονται ἐν τῷ κόσμῳ, δὲν θὰ ἦναι ἐκ τοῦ κόσμου· ἀλλ' ὅτι θὰ ᾤσιν ὡς παρεπίδημοι καὶ ξένοι, αἵτινες ἀποβλέπουσιν εἰς ὄρους μᾶλλον ἐπιθυμητούς, ἐλευθέρους ἀπὸ τῆς φθορᾶς καὶ θλίψεως καὶ τὴν δουλείαν τοῦ παρόντος καιροῦ τῆς βασιλείας τῆς Ἀμαρτίας καὶ τοῦ Θανάτου. Οὗτοι μετέχουσι τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀντιτυπικοῦ ἁγύμου ἄρτου· ζητοῦσιν ὅπως ἔχωσιν αὐτόν· ἐν τῇ καθαρότητί του, ἄνευ τῆς διαφθορᾶς (ζήμης) τῶν ἀνθρωπίνων θεωριῶν, μαρασμοῦ, φιλοδοξιῶν, ἐγωϊσμοῦ, κτλ. Ὅπως ἐνδυναμοῦνται οὕτω ἐν Κυρίῳ καὶ τῷ κράτι τῆς ἰσχύος Αὐτοῦ. Μετέχουσιν δ' ἐπίσης τῶν πικρῶν χόρτων τοῦ διωγμοῦ, συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Διδασκάλου, ὅτι ὁ δαῦλος δὲν εἶναι ἀνώτερος τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, καὶ ὅτι, ἐὰν αὐτὸς ὁ Κύριος ἐβλασφημηθῇ καὶ κατεδιώχθῃ καὶ ἀπερρίφθῃ, πρέπει καὶ οὗτοι νὰ περιμένωσιν ὁμοίαν παρὰ τοῦ κόσμου μεταχείρισιν, διότι ὁ κόσμος δὲν γνωρίζει αὐτούς, καθὼς δὲν ἐγνώρισεν Αὐτόν. Ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ἀληθῶς εἶναι ὅτι οὐδεὶς θὰ γείνη δεκτὸς ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ πιστότης δὲν θέλει ἐφελκύσει τὴν δυσμένειαν τοῦ κόσμου ἐπ' αὐτόν. Οἱ λόγοι του εἶναι «Καὶ πάντες οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται» «Θὰ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἑμοῦ. Χαίρετε, [τότε] καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς». — Ματθ. ε' 11, 12. Β' Τιμ γ' 12.

Ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν καθίδρυσε τὸ Ἀναμνηστικὸν Δεῖπνον τὸ ὀνομαζόμενον τὸ Ἐσχατὸν Δεῖπνον, τοῦτο ἦτο, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, νέαν σύμβολον, ὁμοδομημένον καὶ ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἀρχαῖον τύπον τοῦ Πάσχα, μ' ὅλον ὅτι τοῦτο δὲν ἀπετέλει μέρος αὐτοῦ, ὡς ὃν ὑπενθύμισις, ἢ ἀνάμνησις τοῦ ἀντιτύπου. Ὡς δὲ ἀναγινώσκομεν, «Ἐλάβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἐκλάσε καὶ εἶπε· «Λάβετε φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμε-

νον» [τοῦτο παριστᾷ ἐμὲ τὸν ἀντιτυπικὸν Ἀμνόν· παριστᾷ τὴν σάρκα μου.] Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Ὁ φανερὸς σκοπὸς τοῦ Κυρίου ἦτο νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸν νοῦν τῶν ὁπαδῶν τοῦ τῷ γεγονότος ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀντιτυπικὸς Ἀμνός εἰς τοὺς ἀντιτυπικοὺς πρωτοτόκους καὶ οἰκείους τῆς πίστεως. Ἡ φράσις· «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν», σημαίνει ὅτι ὁ νέος οὗτος θεσμός· πρέπει διὰ τοὺς ἀκολούθους νὰ λάβῃ τὴν θέσιν τοῦ προγενεστέρου, ὅστις πρέπει τώρα νὰ γείνη ἄχρηστος ἐξ αἰτίας τῆς ἐκπληρώσεως. «Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων· «Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι» — τὸ αἷμα τῆς Διαθήκης — τὸ αἷμα τὸ σφραγίζον τὴν Καινὴν Διαθήκην, «Τοῦτο ποιεῖτε ὡσάκις ἐὰν πίνετε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν». Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἐννοήσωμεν τοῦτο ὡς σημαῖνον τὸ νὰ κάμωμεν αὐτὸ ἀσχέτως πρὸς χρόνον, τόπον, κλπ., ἀλλ' ὡς σημαῖνον ὅτι, ὅταν τοῦ λοιποῦ γίνηται χρῆσις τοῦ ποτηρίου τούτου καὶ ἄζυμου ἄρτου πρὸς ἐορτασμὸν τοῦ Πάσχα, τοῦτο ἔπρεπε νὰ θεωρηταί ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὡς τελετὴ οὐχὶ τοῦ τύπου, ἀλλὰ τοῦ ἀντιτύπου. Καθὼς δὲ δὲν θὰ ἦτο νόμιμον, πρέπον ἢ τυπικὸν νὰ τελέσῃ τις τὸ Πάσχα κατ' ἄλλον καιρὸν, εἰ μὴ κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὠρισμένον, ὁμοίως δὲν εἶναι πρέπον νὰ τελέσωμεν τὸ ἀντίτυπον κατ' ἄλλον καιρὸν, εἰ μὴ κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ. — Α' Κορινθ. ια' 23-25.

Ὁ Ἀποστολὸς προσθέτει ἐπίσης ὅτι, «Ὡσάκις γὰρ ἐὰν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε ἄχρις οὗ ἔλθῃ». (Α' Κορινθ. ια' 26). Τοῦτο δεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅτι οἱ μαθηταὶ ἠγνόουν καθαρῶς ὅτι ἔκτοτε ἡ ἐνιαυσία τελετὴ τοῦ Πάσχα ἔπρεπε νὰ ἔχῃ νέαν σημασίαν εἰς πάντας τοὺς ἀκολούθους τοῦ Κυρίου· τοῦ κεκλασμένου ἄρτου παριστῶντος τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ τοῦ ποτηρίου παριστῶντος τὸ αἷμά του. Μ' ὅλον ὅτι δ' αὕτη ἡ νέα διάταξις δὲν ἐτέθη εἰς τοὺς ἀκολούθους τοῦ ὡς νόμος, καὶ μ' ὅλον ὅτι δὲν συνελήγητο διὰ τοῦτο ποινὴν διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς δεούσης τηρήσεως αὐτοῦ, ἐν τούτοις ὁ Κύριος ἡμῶν καλῶς ἐγνώριζεν ὅτι πάντες οἱ ἐμπιστευόμενοι εἰς αὐτὸν καὶ ἐκτιμῶντες αὐτὸν ὡς τὸν ἀντιτυπικὸν Πασχάλειον Ἀμνόν θὰ ἔχαιρον νὰ ἀναλάβωσι τὴν τέλεσιν τῆς Ἀναμνήσεως, τὴν ὁποῖαν οὗτος ὑπαινίσσετο εἰς αὐτοὺς. Τοῦτο δὲ καὶ γίνεται ἀκόμη. Ἡ πίστις εἰς τὸ Ἀντίλυτρον ἐξακολουθεῖ νὰ εὕρισκῃ τὴν ἐξεικόνισιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπλὴν ταύτην ἀνάμνησιν «ἄχρις οὗ ἔλθῃ» — οὐχὶ μόνον μέχρι τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου κατὰ τὸν θερισμὸν ἢ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλὰ μέχρις οὗ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρουσίας του συναχθῶσιν εἰς αὐτὸν εἰς καθ' εἷς οἱ πιστοὶ αὐτοῦ πέραν τοῦ «Καταπετάσματος» ὅπως λάβωσι μέρος εἰς πληρέστερον βαθμὸν ἀκόμη, καὶ



ὥς ὁ Κύριος ἡμῶν διεκήρυξεν, ὅπως μετάσχωσιν αὐτοῦ «Καινοῦ ἐν τῇ Βασιλείᾳ».

### ΕΙΣ ΑΡΤΟΣ ΕΝ ΣΩΜΑ ΟΙ ΠΟΛΛΟΙ ΕΣΜΕΝ.

«Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶ. τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; Τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν; Ὅτι εἰς ἄρτος ἐν σώμα οἱ πολλοὶ ἐσμέν, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχουμεν». — Α' Κορινθ. ι' 16,17.

Ὁ Ἀπόστολος ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, θέτει ἐνταῦθα πρὸς ἡμῶν μίαν σκέψιν ἐπὶ πλεόν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἰδρυθεῖσαν Ἀνάμνησιν ταύτην. Δὲν ἀρνεῖται, ἀλλὰ βεβαιοῖ ὅτι πρωτίστως ὁ ἄρτος παριστᾷ τὸ τοῦ Κυρίου θλασθὲν σῶμα, τὸ θυσιασθὲν ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ ὅτι τὸ ποτήριον παριστᾷ τὸ αἷμά του, τὸ σφραγίζον τὴν συγχώρησιν ἡμῶν. Ἀλλ' ἤδη, ἐπὶ πλεόν, δεικνύει ὅτι ἡμεῖς ὥς μέλη τῆς Ἐκκλησίας, μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, οἱ μέλλοντες Πρωτότοκοι, ἡ Νέα Κτίσις, γινόμεθα μέτοχοι μετὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, μέτοχοι εἰς τὴν θυσίαν του, καὶ καθὼς ἀλλαχοῦ ἐξέθηκεν, ἀποτελεῖ μέρος τῆς Διαθήκης ἡμῶν τὸ νὰ ἀναπληρώσωμεν ἐὰν ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ. (Κολ. α' 24). Ἡ σκέψις ἐνταῦθα εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἐκφρασθεῖσαν διὰ τῶν λόγων, «Ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ». Οὕτως, ἐνῶ ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἦτο ὁ ἄρτος ὁ θλασθεὶς διὰ τὸν κόσμον, οἱ πιστοὶ τοῦ Εὐαγγελικοῦ τούτου αἰῶνος, οἱ ἐκλεκτοὶ, ἡ Νέα Κτίσις, θεωροῦνται ὥς μέλη τοῦ ἐνὸς τοῦτου ἄρτου «μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ», καὶ ὥς ἐκ τούτου κατὰ τὴν κλάσιν τοῦ ἄρτου, ἀφ' οὗ ἀναγνωρίζωμεν αὐτόν ὥς τὴν θυσίαν τοῦ Κυρίου ὑπὲρ ἡμῶν, πρίναι νὰ ἀναγνωρίζωμεν τοῦτον περαιτέρω ὥς τὴν κλάσιν ἢ τὴν θυσίαν ὁλοκληροῦ τῆς Ἐκκλησίας, πάντων τῶν καθιερωμένων, ὅπως ὦσι νεκροὶ μετ' αὐτοῦ, ὅπως θλασθῶσι μετ' αὐτοῦ, ὅπως μετέσχωσι τῶν παθημάτων του.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀκριβὴς σκέψις ἡ περιεχομένη ἐν τῇ λέξει «κοινωνία» — κοινὴ συμμετοχὴ. Ὅθεν κατὰ πάντα ἐνιαύσιον ἐορτασμένων τῆς Ἀναμνήσεως ταύτης οὐχὶ μόνον ἀναγνωρίζομεν ὅτι τὸ θεμέλιον πασῶν τῶν ἐλπίδων ἡμῶν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτιῶν θυσίας τοῦ Λυτρωτοῦ ἡμῶν, ἀλλ' ἀναξωπυροῦμεν καὶ ἀνανεοῦμεν τὴν καθιέρωσιν ἡμῶν ὅπως «συναποθά-νωμεν ἵνα καὶ σιζήσωμεν μετ' αὐνοῦ» — ὅπως συμπάθωμεν ἵνα καὶ συμδασιλεύσωμεν. — Πόσον ἐξόχως περιεκτικὴ εἶναι ἡ ἐννοια τῆς θεόθεν ἰδρυθείσης τελετῆς ταύτης! Δὲν ἐκτιμῶμεν τὰ σύμβολα ἀντὶ τῆς πραγματικότητος· βεβαίως οὐδὲν ἡδύνατο νὰ ἦναι ἀπώτερον τοῦ σκοποῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ μᾶλλον ἀνάρ-

μοστον ἐκ μέρους ἡμῶν. Ἡ ἐγκάρδιος ἡμῶν μετ' Αὐτοῦ συγκοινωνία ἢ θρέψις τῆς καρδίας δι' αὐτοῦ, ἡ ἐγκάρδιος ἐπικοινωνία μετὰ τῶν ὁμοίων μελῶν τοῦ σώματος, καὶ ἡ ἐκ καρδίας κατανόησις τῆς σημασίας τῆς Διαθήκης ἡμῶν πρὸς θυσίαν, εἶναι ἡ ἀληθῆς κοινωνία τὴν ὁποίαν, ἐὰν εἴμεθα πιστοί, θέλομεν ἐκτελέσει καθ' ὅλον τὸ ἔτος — κλόμενοι καθ' ἡμέραν μετὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ τρεφόμενοι διαρκῶς διὰ τῆς ἀξίας αὐτοῦ, ἐνδυναμούμενοι ἐν Κυρίῳ καὶ τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ὅποιαν εὐλογίαν ἀποκτῶμεν διὰ τῆς τελέσεως τῆς Ἀναμνήσεως ταύτης! Ὅποιαν διαθέρμανσιν τῆς καρδίας διὰ περαιτέρω ἐκτίμησιν καὶ αὔξησιν ἡμῶν εἰς τὴν χάριν καὶ τὴν γνῶσιν, καὶ διὰ περαιτέρω μετοχὴν εἰς τὰ προνόμια τῆς διακονίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλήθημεν, οὐχὶ μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὸ παρόν ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέλλον ἐπίσης.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Ἀπόστολος περιλαμβάνει τὸ ποτήριον διὰ τὸ ὁποῖον εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν. «Οὐχὶ τοῦτο κοινωνίαν [κοινὴ μετοχή] τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ [ἔστι];» Ὡ! ὁποία σκέψις — ὅτι δηλ. τὸ ἀληθῶς καθιερωμένον, πιστὸν «μικρὸν ποίμνιον» τῆς Νέας Κτίσεως, καθ' ὅλον τοῦτον τὸν Εὐαγγελικὸν αἰῶνα, ὑπῆρξεν ὁ Χριστὸς ἐν σαρκί, καὶ ὅτι τὰ παθήματα, αἱ δοκιμασίαι καὶ δυσφημίαι καὶ τέλος ὁ θάνατος τούτων, οὓς ὁ Κύριος ἐδέχθη καὶ ἀνεγνώρισεν ὡς «μέλη τοῦ σώματός του» ἐν τῇ σαρκί ἅπαντα θεωροῦνται ὡς μέρη τῆς θυσίας Αὐτοῦ, διότι εἶναι συνδεδεμένοι μετ' αὐτοῦ καὶ ὑπ' αὐτόν, ὅστις εἶναι ἡ Κεφαλὴ ἡμῶν, ὁ Ἀρχιερεὺς ἡμῶν! Τίς ἐννοῶν τὴν θέσιν, τίς ἐκτιμῶν τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ ὅπως γείνη μέλος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, καὶ ὅπως μετὰσχῃ ἀκολούθως εἰς τὴν θυσίαν μέχρι θανάτου τώρα, καὶ εἰς τὸ ἔνδοξον ἔργον ἐν τῷ μέλλοντι, δὲν χαίρει διότι ἐκρίθη ἄξιος νὰ ὑποστῇ ὄνειδος διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ δαπανήσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἀληθείας ὡς μέλος τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ; Τί σημαίνει δι' αὐτούς τὸ ὅτι «ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς ὡς οὐκ ἔγνω αὐτόν;» (Α' Ἰωάν. γ' 1). Τί σημαίνει δι' αὐτοὺς καὶ ἂν ἀκόμη ἀπολέσωσι τὰς καλλιτέρας γηίνους εὐλογίας καὶ ὠφελείας, ἐὰν ὡς σῶμα τοῦ Χριστοῦ κριθῶσιν μόνον ἄξιοι συμμετοχῆς μετὰ τοῦ Λυτρωτοῦ εἰς τὰς μελλούσας δόξας;

Καθ' ὅσον οὗτοι αὐξάνουσιν εἰς τὴν χάριν καὶ γνῶσιν καὶ ζῆλον καθεὶς ἐξ αὐτῶν ἐνδυναμοῦται ὅπως ζυγῖζῃ καὶ κρίνῃ τὸ πρᾶγμα ἐξ ἀπόψεως τοῦ Ἀποστόλου, ὡς ὅτε ἔλεγεν ἀναφορικῶς πρὸς γηίνους εὐνοίας καὶ ὠφελείας, ὅτι «τὰ πάντα ἐξημιώθην καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλον» καὶ, «Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς». — Φίλιπ. γ' 8 Ρωμ. η' 18

Ἐτέρω τις σκέψις παρουσιάζεται καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἁμοι-

δαίαν ἀγάπην, συμπάθειαν καὶ ἐνδιαφέρον, ἅτινα πρέπει νὰ πρωτεύωσι μεταξὺ πάντων τῶν μελῶν τοῦ ἐνός τούτου σώματος τοῦ Κυρίου. Ἐφ' ὅσον τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἄρχει ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν θὰ κάμῃ ἡμᾶς ὥπως χαίρωμεν ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ κάμωμεν τὸ καλὸν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἐφ' ὅσον ἔχομεν εὐκαιρίαν, ἀλλ' ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. Ἐφ' ὅσον αἱ συμπάθειαι ἡμῶν αὐξάνουσι καὶ ἐξαπλοῦνται πρὸς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ αὐξάνωσι πρὸς τὸν Κύριον, καὶ συνεπῶς, ἰδιαιτέρως ἐπίσης πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἀναγνωρίζει, οἵτινες ἔχουσι τὸ πνεῦμά του, καὶ οἵτινες ζητοῦσι νὰ βαδίσωσιν εἰς τὰ ἵχνη αὐτοῦ. Ὁ Ἀπόστολος δεικνύει ὅτι τὸ ποσὸν τῆς ἀγάπης ἡμῶν διὰ τὸν Κύριον θὰ δεικνύηται διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀδελφούς, τὰ ὅμοια μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ἐὰν ἡ ἀγάπη ἡμῶν θὰ εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ ὑπομένῃ τὰ πάντα καὶ νὰ ὑποφέρῃ πάντα ὅσον ἀφορᾷ ἄλλους, πόσον περισσότερον θὰ ἀληθεύῃ τοῦτο ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὅμοια ταῦτα μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος, ἅτινὰ εἰσιν τόσον στενῶς ἠνωμένα πρὸς ἡμᾶς διὰ μέσου τῆς Κεφαλῆς ἡμῶν! Οὐδὲν παράδοξον ὅθεν ὅτι ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης διακηρύττει ὅτι μία τῶν κυρίων ἀποδείξεων τῆς διαβάσεως ἡμῶν ἐκ τοῦ θανάτου πρὸς τὴν ζωὴν εἶναι τὸ ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. (Α' Ἰωάν. γ' 14). Πράγματι, ἐνθυμούμεθα ὅτι, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὁμιλῶν περὶ τῆς ὑφ' ἡμῶν ἀναπληρώσεως τῶν ὑστερημάτων τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ, προσθέτει «ὕπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία». — Κολ. α' 24

Ἡ αὐτὴ σκέψις ἐκφράζεται πάλιν διὰ τῶν λόγων, «Καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς θεῖναι». (Α' Ἰωάν. γ' 16). Ὅποια ἀδέλφωσις δηλοῦται οὕτω! Ποῦ ἀλλαχοῦ ἠθέλομεν ἐλπίζει ὅτι θὰ εἴρωμεν τοιαύτην ἀγάπην διὰ τοὺς ἀδελφούς, ἥτις θὰ κατέθετε αὐτὴν τὴν ζωὴν ὑπὲρ αὐτῶν; Δὲν ὁμιλοῦμεν τώρα περὶ τοῦ πῶς ὁ Κύριος ἐνδέχεται νὰ εὐαρεστηθῇ ὥπως ἐφαρμοσθῇ τὴν θυσίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη παρίσταται ἐν τῷ «τράγω τοῦ Κυρίου» — ὡς μέρος τῶν θυσιῶν τῆς ἡμέρας τοῦ Ἑξισλασμοῦ. Σημειοῦμεν ἀπλῶς μόνον μετὰ τοῦ Ἀποστόλου, τὸ γεγονός, ὅτι καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς, ἡ θυσία, ἡ κατάθεσις τῆς ζωῆς, θὰ γείνη κυρίως διὰ τοὺς ἀδελφούς — ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῶν· ἢ διὰ τὸν κόσμον ὑπηρεσία ἀνήκει κυρίως εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, τὴν Χιλιετηρίδα. Ὑπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις, ὁ καιρὸς, τὰ τάλαντα, ἡ ἐπιρροή, καὶ τὰ μέσα ἡμῶν, εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑποθηκευμένα εἰς ἄλλους (τὴν σύζυγον, τὰ τέκνα ἢ γέροντας γονεῖς, ἢ ἄλλους ἐξαρτωμένους ἐξ ἡμῶν), καὶ ὑποχρεούμεθα ἐπίσης διὰ τὴν δι' ἡμᾶς προμήθειαν τῶν «χρειωδῶν», καὶ ἐπίσης τὴν προᾶξιν τῶν «εὐσχημόνων» καὶ «καλῶν ἐνώπιον πάντων τῶν ἀνθρώπων». Ὡς ἐκ τούτου εὐρίσκομεν ὅτι ὀλίγον σχε-

τικῶς ἀπομένει εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν διὰ θυσίαν, ὀλίγον συγκριτικῶς ὅπως καταθέσωμεν διὰ τοὺς ἀδελφούς· καὶ τοῦτο τὸ ὀλίγον ὁ κόσμος καὶ ἡ σὰρξ καὶ ὁ πονηρὸς συνεχῶς προσπαθοῦσιν ὅπως τὸ διεκδικήσωσι παρ' ἡμῶν, καὶ ὅπως τὸ ἀποσπάσωσι τῆς θυσίας εἰς ἣν καθιερώσαμεν αὐτό.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐκλογή τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρόντος καιροῦ ὅποτε ἐπικρατεῖ τὸ κακόν, εἶναι πρὸς τὸν σκόπον ὅπως αἱ περικυκλοῦσαι περιστάσεις ἀποδείξωσι τὸ ποσὸν τῆς εἰς αὐτόν καὶ τοὺς ἰδικούς του ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως. Ἐὰν ἡ ἀγάπη ἡμῶν εἶναι ψυχρὰ, αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ κόσμου, τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ Ἐχθροῦ θὰ ἦναι παρὰ πολὺ δι' ἡμᾶς, καὶ θὰ προσελκύωσι τὸν καιρὸν, τὴν ἐπιρροὴν καὶ χρήματα ἡμῶν. Ἐξ ἄλλου, ἐν ἡ ἀναλογία ἡ διὰ τὸν Κύριον ἀγάπη ἡμῶν εἶναι ἰσχυρὰ καὶ θερμή, ἐν τῇ αὐτῇ ἀναλογία θὰ χαίρωμεν ὅπως θυσιάζωμεν ταῦτα εἰς αὐτόν — οὐχὶ μόνον ὅπως δώσωμεν τὸ πλεονάζον τῆς ἐνεργείας, καὶ ἐπιρροῆς καὶ περιουσίας ἡμῶν καταθέτοντες ταῦτα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν ἀδελφῶν, καθ' ὅσον εὐρίσκωμεν εὐκαιρίαν, ἀλλ' ἐπιπροσθέτως αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς πρὸς τὸν Κύριον ἀφοσιώσεως θέλει παρορμήσει ἡμᾶς ὅπως περικόπτωμεν μέχρις οἰκονομικῶν, λογικῶν ὀρίων, τὰς ἀξιώσεις τοῦ οἴκου καὶ τῆς οἰκογενείας, καὶ ἰδίως ἑαυτῶν, ὅπως ἔχωμεν περισσότερον διὰ νὰ θυσιάσωμεν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ Κυρίου. Ὡς ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπὶ τρία καὶ ἡμισυ ἔτη ἐθυσίαζε τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τρία καὶ ἡμισυ ἔτη ἔδιδε τὸ αἷμά του, τὴν ζωὴν του, καὶ τὰς θυσίας ταύτας ἐτελείωσε μόνον εἰς τὸν Γολγοθᾶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἡ κατὰθεσις τῆς ζωῆς ἡμῶν διὰ τοὺς ἀδελφούς εἶναι εἰς μικρὰ πράγματα ἐξυπηρετήσεως αὐτῶν, εἴτε σωματικῶς, εἴτε πνευματικῶς, τῆς πνευματικῆς ὑπηρεσίας οὔσης ὑψηλοτέρας, καί, ὡς ἐκ τούτου, σπουδαιότερας. Ἐκεῖνος δὲ ὅστις ἠθέλε κλείσει τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ εἰς τὸν ἀδελφὸν ὄντα εἰς πρόσκαιρον ἀνάγκην ἠθέλεν ἀποδειχθῇ ὅτι δὲν ἔχει τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἄρχον ἐν τῇ καρδίᾳ του εἰς δέοντα βαθμόν.

## Η ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΕΙΣΕΤΙ ΑΝΑΓΚΑΙΑ.

Ἡ ἀρχικὴ ἐόρτασις τῆς ἀναμνήσεως τοῦ θανάτου τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν Λυτρωτοῦ (μετὰ τῆς ἀκόμη μεγαλετέρας σημασίας τῆς προσδοθείσης εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος διὰ τοῦ Ἀποστόλου, ὡς περιλαμβανούσης τὴν συμμετοχὴν ἢ κοινωνίαν ἡμῶν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ θυσίᾳ αὐτοῦ), ἐγένετο ὡς εἶδομεν, εἰς ἰδιαιτέραν ἡμερομηνίαν — τὴν δεκάτην τετάρτην ἡμέραν τοῦ πρώτου μηνὸς κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν ὑπολογισμόν. Καὶ ἡ αὐτὴ ἡμερομηνία, τὴν ὁποίαν εὐρίσκομεν διὰ τῆς ἰδίας μεθόδου τοῦ ὑπολογισμού, εἶναι ἀκόμη προσήκουσα καὶ δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἔχη ἰσχὺν διὰ πάντας οἵτινες ἐρωτῶσι περὶ τῶν «αἰωνίων τριβῶν», καὶ ἐπι-

θυμοῦσι νὰ βαδίσωσιν ἐν αὐταῖς. Αὕτη ἡ ἐνιαύσιος ἀνάμνησις τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου κλπ. ὡς καθιδρύθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ ἐτηρεῖτο ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων χρόνων, ἀνέζησε τελευταίως μεταξὺ τῶν ἐρχομένων εἰς τὸ φῶς τῆς Παρουσίας Ἀληθείας. Δὲν εἶναι θαυμοστόν λοιπὸν ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ἀληθὴς σημασία τοῦ συμβολικοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου ἐξέλιπεν ἡ πρὸς τὴν ἐνιαύσιον (\*) τέλεσιν αὐτοῦ συνδεδεμένη ὀρθότης ἐπίσης ἡμελήθη. Τοῦτο ἀκόμη ἀπλοῦστερον κατανοεῖται καθ' ὅσον ἐρχόμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ πράγματος ἔχουσιν ὡς ἐξῆς. Ἀφ' οὗ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀμέσως μετ' αὐτοὺς διδάσκαλοι ἐκαμήθησαν — περὶ τὴν τρίτην ἑκατονταετηρίδα — ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς ἀπέκτα ἐπιρροὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Μία τῶν ψευδοδιδασκαλιῶν του ἦτο καὶ τὸ ὅτι, ἐνῶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἔξηλειψε τὴν παρελθούσαν ἐνοχλήν, δὲν ἡδύνατο ἐν τούτοις νὰ ἀντισταθμισθῇ τὰς προσωπικὰς παραβάσεις ἀφ' οὗ ὁ πιστὸς ἔχει ἔλθει εἰς συσχέτισιν πρὸς τὸν Χριστόν — μετὰ τὸ βάπτισμά του, ἀλλ' ὅτι ἦτο ἀναγκαία νέα θυσία ὑπὲρ τοιούτων ἁμαρτιῶν. Ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης τῆς πλάνης ἐστηρίχθη ἡ διδασκαλία τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἥτις, ὡς μέχρι τοῦδε ἐξηγήσαμεν λεπτομερῶς, ἐθεωρεῖτο ὡς νέα θυσία τοῦ Χριστοῦ διὰ τὰς ἰδιαιτέρας ἁμαρτίας τοῦ ἀτόμου, διὰ τὸ ὅποιον ἡ ἀναιμάκτος ἐγένετο — τῆς νέας ταύτης θυσίας τοῦ Χριστοῦ παρισταμένης ὡς λογικῆς διὰ τῆς ἀξιώσεως ὅτι ὁ λειτουργῶν ἱερεὺς εἶχε τὴν δύναμιν ὅπως μεταβάλῃ τὸν ἄρτον καὶ οἶνον εἰς πραγματικὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅτι, συνεπῶς, θραύων τὴν ὀπτίαν, θυσιάζει τὸν Κύριον ἐκ νέου διὰ

---

(\*) Τὸ Ἑβραϊκὸν ἔτος ἀρχίζει τὴν ἀνοιξιν, μὲ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τῆς Νέας Σελήνης μετὰ τὴν Ἑαρινὴν Ἰσημερίαν. Ἡ δεκάτη τετάρτη ἡμέρα ἀριθμεῖται εὐκόλως, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μὲ τὴν ἐβδομάδα τῆς ἑορτῆς, — ἥτις ἤρχιζε τὴν δεκάτην πέμπτην καὶ ἐξηκολούθη κατὰ τὰς ἑπτὰ ἀκολουθούς ἡμέρας — τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἑορτήν. Ἐκείνη ἡ ἐβδομάς τῶν ἀζύμων, ἡ ἑορταζομένη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μετὰ χαρᾶς, ἀνταποκρίνεται πρὸς ὁλόκληρον τὸ μέλλον τοῦ Χριστιανοῦ, εἰδικῶς παριστῶσα ὁλόκληρον τὸ ἔτος μέχρι τῆς ἐπομένης τελέσεως τοῦ δείπνου τοῦ Κυρίου. Διὰ τὸν Ἰουδαῖον ἡ θυσία τοῦ ἀμνοῦ ἦτο μέσον διὰ τὴν ἐόρτασιν· ἑναρξίς τῆς ἑορτῆς τῆς ἐβδομάδος, ἥτις ἐκάλει τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ προσοχήν. Ἡ ἀνάμνησις ἡμῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν σφαγὴν τοῦ Ἀμνοῦ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνήκει εἰς τὴν δεκάτην τετάρτην τοῦ μηνὸς Νισάν (τοῦ πρώτου μηνός). Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ ἐνθυμώμεθα ὅτι διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ἀριθμώσεως τῆς ἡμέρας, ἡ νύξ τῆς δεκάτης τετάρτης τοῦ μηνός Νισάν ἠθέλεν ἀνταποκρίνεσθαι εἰς ὅ,τι ἤδη ὀνομάζομεν ἑσπέραν τῆς δεκάτης τρίτης.

τὰς ἁμαρτίας τοῦ ἀτόμου διὰ τὸ ὅποιον ἐτελεῖτο ἡ ἀναίμακτος θυσία. Ἐδείξαμεν ἤδη ὅτι, ἐκ τῆς Θείας ἀπόψεως, ἡ διδασκαλία αὕτη καὶ πράξεις ἦτο ἀπεχθὴς εἰς τὰ ὅμματα τοῦ Κυρίου — ἦτο τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως. — Δανιὴλ ια' 31, ιβ' 11. (\*)

Ἡ ψευδοδιδασκαλία ἐκείνη ἐπέφερεν ἐρήμωσιν, καὶ ἐπὶ τὰ ἔχνη ταύτης ἐπηκολούθησαν μετέπειτα αἱ πολυπληθεῖς πλάναι τῆς Ἐκκλησίας, ἡ μεγάλη ἀποστασία, ἣτις ἀπετέλεσε τὸ Ρωμαϊκὸν σύστημα — τὸν κυριώτατον πάντων τῶν Ἀντιχρίστων. Αἰῶν μετ' αἰῶνα παρήρχοντο, μὲ τὴν θεωρίαν ταύτην ἐπικρατοῦσαν, ἰσχύουσαν ἀπανταχοῦ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, μέχρις οὗ κατὰ τὴν δεκάτην ἔκτην ἑκατονταετηρίδα, τὸ μέγα τῆς Ἀναμορφώσεως κίνημα ἤρχισε νὰ διεγείρῃ ἀντίστασιν, καὶ ἀναλόγως ἤρχισε νὰ ἀνευρίσκῃ τὰς ἀληθείας, αἵτινες ἐκρύβησαν κατὰ τὴν διὰρκίαν τῶν σκοτεινῶν αἰώνων ὑπὸ τὰς ψευδεῖς διδασκαλίας καὶ ψευδεῖς ἐνεργείας τοῦ Ἀντιχρίστου. Καθόσον δὲ ἐμπρόσθετον φῶς ἐχαρίζετο εἰς τοὺς Ἀναμορφωτάς, ὅσον ἀφορᾷ ὁλόκληρον τὴν μαρτυρίαν τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον τὸ φῶς τοῦτο περιεῖχε καθαρωτέρας ἀπόψεις περὶ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἤρχισαν νὰ βλέπωσιν ὅτι ἡ Παπικὴ θεωρία καὶ πράξεις τῆς ἀναιμάκτου ἦτο πράγματι «τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως», ὥστε ἀπηρνήθησαν αὐτό, κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἀποφασιστικότητος. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ἀνεθεώρησε τὸ προσευχητήριόν της κατὰ τὸ 1552 καὶ ἀπέβαλε τότε τὴν λέξιν Ἀναίμακτος θυσία.

Ἡ συνήθεια τῆς Λειτουργίας ἔλαβε πραγματικῶς τὴν θέσιν τῆς ἐτησίας τελέσεως τοῦ Ἀναμνηστικοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου, διότι αἱ ἀναίμακτοι θυσίαι ἐγίνοντο κατὰ **δευχνὰ** διαστήματα, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ καθαρίζωσι τὸν λαὸν ἐπανειλημμένως ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν των. Ὡς δὲ οἱ Ἀναμορφωταὶ εἶδον τὴν πλάνην τούτου προσεπάθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν ἀρχικὴν ἀπλότητα τοῦ πρώτου θεσμοῦ, καὶ ἀπεκήρυξαν τὴν Ρωμαϊκὴν Λειτουργίαν ὡς οὖσαν ἀνάρμοστον τέλεσιν τοῦ Ἀναμνηστικοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου. Ἐν τούτοις μὴ βλέποντες τὴν στενὴν συγγένειαν τοῦ τύπου τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ ἀντιτύπου του, τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου ἡμῶν, καὶ ὅτι τὸ Δείπνον ἦτο Ἀνάμνησις τοῦ ἀντιτύπου, δὲν ἔσχον τὴν ὀρθὴν ἰδέαν ὅτι τοῦτο δέον νὰ τελῇται κατὰ τὴν ὀρισμένην ἐπέτειόν του. Ὡς ἐκ τούτου εὐρίσκομεν ὅτι, μεταξὺ τῶν Διαμαρτυρομένων, τινὲς τελοῦσι τοῦτο κατὰ μῆνα, ἄλλοι κατὰ τριμηνίαν, καὶ ἄλλοι κατὰ τέσσαρας μῆνας — ἐκάστης ἐκκλησίας ποιούσης χρῆσιν τῆς ἰδίας αὐτῆς κρίσεως — τῶν «Μαθητῶν» τελούντων τοῦτο ἐβδομαδιαίως, ἐνεκα παρεξηγήσεως τῶν Γραφῶν, ὁμοίας πρὸς τὴν παρεξήγησιν τούτων ὅσον ἀφορᾷ τὸ βάπτισμα. Οὗτοι βασίζουσι τὴν ἐβδομαδιαίαν αὐτῶν τελετὴν τοῦ δείπνου ἐπὶ τῶν

(\*) Τόμ. Β' κεφ. Θ', καὶ Τόμ. Γ' κεφ. Δ'.

λεγομένων εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅτι δηλαδή ἡ ἀρχέγονος Ἐκκλησία συνήρχετο κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, καὶ εἶχε «τὴν κλάσιν τοῦ ἄρτου» κατὰ τὰς τοιαύτας συναθροίσεις. — Πράξ. 6' 42, 46. κ' 17.

Ὡς θὰ ἴδωμεν καὶ πάλιν εἰς τὸ περὶ Σαββάτου ἐπόμενον κεφάλαιον, αἱ τοιαῦται ἑβδομαδιαῖαι τελεταὶ δὲν ἦσαν ἀναμνήσεις τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ, τοῦναντίον, ἦσαν αἱ λεγόμεναι ἀγάπαι, ἀναμνηστικαὶ τῆς Ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τῶν διαφόρων κλάσεων τοῦ ἄρτου τὰς ὁποίας ἀπῆλαιυσαν μετ' αὐτοῦ ἐπὶ πολλὰς πρώτας τῆς ἑβδομάδος, κατὰ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας τὰς πρὸ τῆς ἀναλήψεως Αὐτοῦ. Ἡ ἀνάμνησις τῶν κλάσεων τούτων τοῦ ἄρτου, καθ' ἃς ἠνοίγησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν καὶ ἐγνώρισαν αὐτόν, πιθανῶς ὠδήγησεν αὐτοὺς ὅπως συνέρχωνται ἐκάστην πρώτην τῆς ἑβδομάδος ἕκτοτε, καὶ οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι ὠδήγησεν αὐτοὺς ὅπως ἔχωσι τοιαῦτα κοινωνικὰ γεύματα, τὴν κλάσιν τοῦ ἄρτου. Ὡς ἤδη παρατηρήσαμεν, τὸ ποτήριον οὐδέποτε ἀναφέρεται ἐν σχέσει πρὸς ταῦτα, ἐνῶ, πάντοτε, ὅταν γίνεται λόγος τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου, τοῦτο κατέχει ἐπίσης σπουδαίαν θέσιν ὡς καὶ ὁ ἄρτος.

### ΤΙΝΕΣ ΔΥΝΑΝΤΑΙ ΝΑ ΤΕΛΕΣΩΣΙ ΤΟ ΔΕΙΠΝΟΝ;

Ἀποκρινόμεθα πρωτίστως ὅτι οὐδεὶς πρέπει νὰ κοινωνῇ ὅστις δὲν ἔχει πεποίθησιν εἰς τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ ὡς τὴν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν θυσίαν. Οὐδεὶς πρέπει νὰ κοινωνῇ ἐκτὸς ἐὰν ἔχη διὰ πίστεως ἐπὶ τῶν παραστατῶν τῆς θύρας καὶ τοῦ ἀνωφλίου τοῦ γηϊνοῦ αὐτοῦ σκηνώματος τὸ αἷμα τοῦ καθαρισμοῦ, τὸ ὁποῖον λαλεῖ εἰρήνην εἰς ἡμᾶς ἀντὶ νὰ κράξῃ δι' ἐκδίκησιν καθὼς ἔκαμε τὸ αἷμα τοῦ Ἀβελ. (Ἑβρ. 16' 24). Οὐδεὶς πρέπει νὰ τελέσῃ τὴν συμβολικὴν ἑορτὴν, ἐκτὸς ἐὰν ἔχη ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν ἀληθῆ ἑορτὴν, καὶ ἐὰν ἔχη δεχθῇ τὸν Χριστὸν ὡς ζωοδότην αὐτοῦ. Ἐκτὸς τούτου οὐδεὶς πρέπει νὰ κοινωνῇ ἐκτὸς ἐὰν ἦναι μέλος τοῦ ἐνὸς σώματος, τοῦ ἐνὸς ἄρτου, καὶ ἐὰν ἔχη λογαριάσῃ, τὴν ζωὴν του, τὸ αἷμά του, ὡς θυσιαζόμενα μετὰ τοῦ Κυρίου, ἐν τῷ αὐτῷ ποτηρίῳ. Ὑπάρχει ἐνταῦθα καθαρὰ διαφορὰ, οὐχὶ μόνον μεταξὺ τῶν παστῶν καὶ ἀπίστων, ἀλλ' ἐπίσης καὶ μεταξὺ τῶν καθιερωμένων καὶ μὴ τοιοῦτων. Ἐν τούτοις ἡ διαφορὰ αὕτη πρέπει νὰ γείνη ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀτόμου—ἐφ' ὅσον ἡ ὁμολογία του εἶναι καλὴ καὶ μαρτυρεῖται λογικῶς ὡς τοιαύτη ὑπὸ τῆς ἐξωτερικῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ. Δὲν ἀνήκει εἰς ἐν μέλος νὰ ἦναι ὁ κριτὴς ἄλλου, οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν νὰ κρίνῃ, ἐκτὸς, ἐὰν ἔλθῃ ἐνώπιον αὐτῆς ἡ ὑπόθεσις συμφώνως πρὸς τοὺς ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ἐκτεθειμένους κανόνας. Ἄλλως οἱ πρεσβύτεροι, ἢ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ θέσωσι ἐνώπιον τῶν συναθροισμένων τοὺς ὅρους.

αὐτοὺς καὶ συνθήκας — (1) πίστιν εἰς τὸ αἷμα, καὶ (2) καὶ καθιέρωσιν εἰς τὸν Κύριον καὶ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἀκόμη καὶ μέχρι θανάτου. Πρέπει τότε οὗτοι νὰ προσκαλέσωσι πάντας οἵτινες σκέπτονται οὕτως, καὶ εἶναι καθιερωμένοι, ὅπως λάβωσι μέρος εἰς τὴν τελετὴν τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου καὶ ἑαυτῶν. Ἡ πρόσκλησις ὅβτη, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι αἱ σχετιζόμεναι πρὸς ταύτην τὴν τελετὴν, πρέπει νὰ διατυπωθῶσι τόσον περιεκτικῶς, ὥστε νὰ μὴ ἀφίνωσιν ὑπόνοιαν περὶ Ἑκκλησιαστικῶν διακρίσεων. Πάντες δέον νὰ γείνωσιν εὐπρόσδεκτοι ὅπως λάβωσι μέρος, ἀσχέτως πρὸς τὴν πίστιν αὐτῶν καὶ ἁρμονικότητα εἰς ἄλλα ζητήματα, ἐὰν ἦναι πλήρως σύμφωνοι ἀναφορικῶς πρὸς ταύτας τὰς θεμελιώδεις ἀληθείας — τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ πολυτίμου αἵματος, καὶ τὴν πλήρη αὐτῶν μέχρι θανάτου καθιέρωσιν, βασιζομένην ἐπὶ ταύτης τῆς δικαιώσεως.

Ἐνταῦθα ἀρμόζει ὅπως μελετήσωμεν τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου:—

«Ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω, ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτοῦ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. — Α' Κορινθ. ια' 27-29.

Ἡ ἀποτροπὴ τοῦ Ἀποστόλου ἐνταῦθα φαίνεται νὰ ἦναι ἐναντίον τῆς ἀμελοῦς τελέσεως τῆς ἀναμνήσεως ταύτης, ἥτις ἤθελε μεταβάλλει ταύτην εἰς συμπόσιον, καὶ ἐναντίον τῆς προσκλήσεως εἰς ταύτην προσώπων ἄνευ διακρίσεως. Αὕτη δὲν εἶναι τοιοῦτον συμπόσιον. Εἶναι σεμνὴ Ἀνάμνησις, προωρισμένη μόνον διὰ τὰ μέλη τοῦ «σώματος» τοῦ Κυρίου· καὶ ὅστισδήποτε δὲν διακρίνει τοῦτο, ὅστισδήποτε δὲν διακρίνει ὅτι ὁ ἄρτος παριστᾷ τὴν σάρκα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὅτι τὸ ποτήριον παριστᾷ τὸ αἷμά του, θὰ ἦτο ὑπὸ κατάκρισιν ἐὰν ἐλάμβανε μέρος, — οὐχὶ καταδίκην, — ἀλλὰ κατάκρισιν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ κατάκρισιν ἐπίσης ἐν τῇ ἑαυτοῦ συνειδήσει. Ὅθεν πᾶς πρὶν ἢ μετὰσχῇ τούτων τῶν ἐμβλημάτων, πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ δι' ἑαυτόν, ἐὰν πιστεύῃ καὶ ἐμπιστεύηται εἰς τὸ θλάσθῃν σῶμα, καὶ χυθῇν αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅτι ταῦτα εἶνε ἡ ἀπολυτρωτικὴ τιμὴ αὐτοῦ, καὶ κατὰ δευτέρον λόγον, ἐὰν ἔκαμε ἢ ὄχι τὴν καθιέρωσιν παντός, ἵνα οὕτω θεωρηθῇ ὡς μέλος τοῦ «ἐνὸς σώματος».

Σημειώσαντες ποῖα ἀποκλείονται, καὶ ποῖοι ἔχουσιν εἴσοδον εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Κυρίου, βλέπομεν ὅτι πᾶν ἀληθὲς μέλος τῆς Ἑκκλησίας, ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ μέρος, ἐκτὸς ἐὰν τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀποκλεισθῇ εἰς αὐτὸν διὰ δημοσίας πράξεως ὀλοκλήρου τῆς Ἑκκλησίας, συμφώνως πρὸς τὸν διὰ τοῦτο τεθέντα κανόνα ὑπὸ τοῦ Κυρίου. (Ματθ. ιη' 15-17). Πάντες οἱ τοιοῦτοι



δύνανται νὰ κάμνωσι τὴν τελετὴν· πάντες οἱ τοιοῦτοι θὰ ἐπιθυμῶσι βεβαίως νὰ κάμνωσι τὴν τελετὴν — θὰ ἐπιθυμῶσι βεβαίως νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν παραινέσιν τοῦ Κυρίου· «Φάγετε ἐξ αὐτοῦ, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες». Θέλουσι δὲ κατανοήσει ὅτι ἐὰν δὲν φάγωμεν τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πῖωμεν τὸ αἷμά του, δὲν ἔχομεν ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς· καὶ ὅτι, ἐὰν ἀληθῶς ἔχωσι γεῖνει μέτοχοι, διὰ τε τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦ των, τῆς ἀξίας τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, τὸ νὰ τελῶσι τὴν ἀνάμνησιν καὶ ὁμολογῶσι τοῦτο ἐνώπιον ἀλλήλων καὶ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου εἶναι προνόμιον καὶ εὐχαρίστησις.

### ΤΙΝΕΣ ΔΥΝΑΝΤΑΙ ΝΑ ΥΠΗΡΕΤΗΣΩΣΙΝ.

Ἡ ψευδὴς διδασκαλία τῆς Ἀναιμάκτου θυσίας, καὶ ἡ δημιουργία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τάξεως ὀνομαζομένης κλήρου, ὅπως ἐκτελῶσι ταύτην ὡς καὶ ὁμοίᾳς ὑπηρεσίας, ἔχει δημιουργήσει τοιαύτην βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ νοός, ὥστε οἱ Διαμαρτυρόμενοι μάλιστα μέχρι ταύτης τῆς ἡμέρας ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἡ παρουσία «κεχειροτονημένου ἱεροκέρυκος» ὅπως ζητήσῃ εὐλογίαν καὶ προεδρεύσῃ εἰς τοιαύτην ἀναμνηστικὴν τελετὴν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία, καὶ ὅτι διάφορός τις ἐνέργεια ἤθελεν εἶσθαι ἱεροσουλία. Πόσον ἐντελῶς ἐσφαλμένη εἶναι ὁλόκληρος αὕτη ἡ θεωρία θέλει ἀναγνωρισθῇ πολὺ εὐκόλως ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι πάντες οἱ ἔχοντες τὸ προνόμιον νὰ μετέχωσι τῆς ἀναμνήσεως ταύτης, εἶναι καθιερωμένα μέλη τοῦ «Βασιλείου Ἱερατεύματος» — ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν ἐντελλομένων ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὅπως κηρύξωσι τὸν λόγον τοῦ, ἀναλόγως πρὸς τὰ τάλαντα καὶ εὐκαιρίας των, καὶ τελείως προκεχειρισμένων ὅπως ἐκτελῶσιν ἐπίσης οἵανδήποτε ὑπηρεσίαν διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι ἱκανοί, εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματός του, καί, ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, εἰς ἄλλους. «Πάντες ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστέ», εἶναι ὁ κανὼν τοῦ Κυρίου, καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν τοῦτο, ὅταν ἔχωμεν κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐορτάζωμεν τὸ ἀπολυτρωτικὸν αὐτοῦ ἔργον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ ἐπικοινωνίαν ἡμῶν, ὡς καὶ τὴν μετ' ἀλλήλων, ὡς μέλη τοῦ σώματός του.

Ἐν τούτοις εἰς πᾶσαν μικρὰν συνάθροκιν τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου, εἰς πᾶσαν μικρὰν Ἐκκλησίαν, ἢ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἡδη κατεδείξαμεν, αἱ Γραφαὶ διδάσκουσιν ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τάξις, καὶ ὅτι μέρος τῆς τάξεως ταύτης εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ἀπρεσβύτεροι ἐν πάσῃ Ἐκκλησίᾳ. Μ' ὅλον ὅτι ἕκαστον μέλος τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Νέας Κτίσεως ἔχει ἀρκοῦσαν χειροτονίαν παρὰ τοῦ Κυρίου οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτρέπηται εἰς αὐτόν ὅπως λαμβάνῃ μέρος ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀναμνηστικὸν Δείπνον, ἐν τούτοις ἡ Ἐκκλησία, ἐκλέγουσα πρεσβυτέρους, δεικνύει ὅτι οὗτοι πρέ-

πει νὰ ὧσιν ἀντιπρόσωποι ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας, ἀναφορικῶς πρὸς τοιαύτας ὑποθέσεις ὡς αὕτη. Ὡς ἐκ τούτου τὸ χρέος τῆς διατάξεως καὶ ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνάμνησιν ταύτην περιέρχεται εἰς αὐτοὺς ὡς ὑπηρεσία, εἰς ἣν ἤδη ἐξελέγησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ διακήρυξις τοῦ Κυρίου ἡμῶν, «οὗ γὰρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐκεῖ εἰμι ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν» — δεικνύει εἰς ἡμᾶς πειστικῶς, ὅτι ὅπουδῆποτε εἶναι δυνατόν τοῦτο, ἡ ἀνάμνησις αὕτη πρέπει νὰ τελεῖται ἐν κοινωνίᾳ μετ' ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος. Ἡ ἀναφερομένη εὐλογία ἐσκόπει ὅπως σύρη πρὸς ἄλληλα τὰ μέλη, οὐχὶ μόνον κατὰ ταύτην τὴν ἐνιαύσιον συνάθροισιν, ἀλλὰ καὶ ὁπότεδῆποτε ἦτο δυνατόν. Ὅπου δῆποτε δύο ἢ τρεῖς συνέρχονται νὰ ζητήσωσι ταύτην τὴν ὑπόσχεσιν, ὄντος ἀδυνάτου ἢ δυσχεροῦς τῆς συναθροίσεως μετὰ περισσώτερων, ἔχουσι τὸ προνόμιον τῆς τελέσεως, τῆς ἀναμνήσεως ὡς πλήρης Ἐκκλησία μάλιστα καὶ ὅπου ἐν ἄτομον ἀκόμη εὐρίσκεται μὴ δυνάμενον νὰ συνέλθῃ μετ' ἄλλων, συμβουλευόμεν ὅπως ἡ πίστις του ἐκταθῇ ἀρκούντως ἰσχυρῶς πρὸς τὸν Κύριον ὅπως ἀπαιτήσῃ τὴν ὑπόσχεσιν — θεωρῶν τὸν Κύριον καὶ τὸν ἑαυτὸν του ὡς δύο.

Συμβουλευόμεν ἐπίσης ὅπως μὴ ἐπιτραπῇ ἵνα τοιαύτη ἀναπόφρευτος ἀπομόνωσις ἐμπυρίσῃ τινὰ τῆς ἐνιαυσίας τελετῆς τῆς μεγάλης περὶ ἁμαρτίας θυσίας, καὶ τῆς εἰς ταύτην μετοχῆς ἡμῶν μετὰ τοῦ Κυρίου· συμβουλευόμεν ἀκόμη ὅπως τὸ μεμονωμένον τοῦτο ἄτομον προμηθευθῇ ἄρτον (ἄζυμον ἄρτον ἐὰν εἶναι εὐκόλον — π. χ. ὡς δίπτυρον τῆς σόδας, ἢ κοινὸν τοιοῦτον) καὶ γέννημα τῆς ἀμπέλου (χυμὸν σταφυλῆς ἢ σταφίδος ἢ οἶνον\*) καὶ ὅπως κάμῃ τὴν τελετὴν ἐν πνευματικῇ κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ σώματος, ἀπὸ τῶν ὁποίων εἶναι ἐξ ἀνάγκης κεχωρισμένος.

(\*) Καθ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, ὁ Κύριος ἡμῶν μετεχειρίσθη οἶνον εἰς ὃν ἡ ζύμωσις εἶχε τελεσθῇ, ὅταν ἰδρυσεν ταύτην τὴν ἀνάμνησιν. Ἐχοντες ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἐπειδὴ δὲν τίθεται ἡ λῆξις οἶνος, εἰμὴ «γέννημα τῆς ἀμπέλου», καὶ ἔχοντες ἐπίσης ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἔξις τοῦ ἀλκοολισμοῦ ἔχει ἀποκτήσει τόσῃν μεγάλῃν καὶ κακὴν δύναμιν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, πιστεύομεν ὅτι ἔχομεν τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ Κυρίου μεταχειριζόμενοι μὴ ἔζυμωμένον χυμὸν σταφυλῆς ἢ σταφίδος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐὰν εἶναι εὐκόλον δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν σταγόνας τινὰς ἔζυμωμένου οἶνου, οἷτως, ὥστε νὰ ἱκανοποιήσωμεν τὴν συνειδήσιν ἐκείνων, οἵτινες θεωροῦσιν ὅτι ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου ἠθέλην ἀπαιτήσῃ τὴν χρῆσιν ἔζυμωμένου οἶνου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν ὑπάρχει κίνδυνος εἰς τινὰ τῶν ἐν Κυρίῳ ἀδελφῶν, μάλιστα καὶ εἰς τὸν μᾶλλον ἀδύνατον κατὰ σάρκα.

## ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ.

Ἄφ' οὗ ὁ Κύριος δὲν ἔθεσε κανόνα ἢ διάταξιν τῆς τελετῆς δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς νὰ πράξωμεν τοῦτο· — ἐν τούτοις πιστεύομεν ὅτι δυνάμεθα προσηκόντως νὰ ὑποδείξωμεν ὁποῖα τελετὴ τῆς Ἀναμνήσεως ταύτης συνιστᾶται ὡς μετριόφρων λογικὴ καὶ ἐν τάξει. Πρώττοντες τοῦτο δὲν προτιθέμεθα νὰ κάμωμεν κανόνα ἢ νόμον, ἀλλ' ὅπως βοηθήσωμεν πρὸς μετριόφρονα ἄποψιν τοῦ πράγματος τινὰς, οἵτινες εἶχον συνηθίσει μὲ ἐπεξεργασμένας τελετάς, καὶ ἄλλους, οἵτινες δὲν εἶχον συνηθίσει οὐδόλως νὰ τελεῶσι ταύτην. Ὅθεν αἱ γινώμαι ἡμῶν ἄς θεωρηθῶσιν ἀπλῶς ὡς νύξεις ὑποκείμεναι εἰς τοιαύτας τροποποιήσεις, ὁποῖαι ἤθελον θεωρηθῇ κατάλληλοι. Αὗται δὲ εἶναι αἱ ἑξῆς·

1) Ἡ ἔναρξις τῆς λατρείας δι' ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ὕμνων, καταλλήλων διὰ τὴν περίστασιν — σεμνοῦ πνεύματος, καὶ ἐλκύοντος τὸν νοῦν πρὸς τὴν Ἀνάμνησιν ταύτην.

2) Προσευχὴ διὰ τὴν Θεῖαν εὐλογίαν ἐπὶ τῆς συναθροίσεως, καὶ ἰδιαίτερος ἐπὶ τῶν μελλόντων νὰ λάβωσι μέρος, ἐνθυμούμενοι ἐπίσης κατ' αὐτὴν μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος γνωστὰ καὶ ἄγνωστα, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ εἰδικῶς τοὺς τελοῦντας ταύτην τὴν Ἀνάμνησιν καὶ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς.

3) Ὁ προϋστάμενος πρεσβύτερος ἄς ἀναγνώσῃ ἀφήγησιν ἐκ τῆς Γραφῆς περὶ τῆς ἀρχικῆς ιδρύσεως τῆς Ἀναμνήσεως ταύτης.

4) Οὗτος, ἢ ἄλλος τις Πρεσβύτερος, ἄς ἐκθέσῃ τὴν ὑπόθεσιν, τύπον καὶ ἀντίτυπον, εἴτε προχείρως ὁμιλῶν, ἢ ἐὰν θέλῃ, ἀναγινώσκων τοιαύτην ἐπεξήγησιν τῆς ὅλης ὑποθέσεως, ὁποῖα π.χ. ἡ προηγουμένη πραγματεία.

5) Καλῶν τὴν προσοχὴν εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἠυλόγησε τὸν ἄρτον πρὶν ἢ τὸν κόψῃ, ὁ διευθύνων ἄς προσκαλέσῃ ἀρμόδιόν τινα ἀδελφόν ὅπως ζητήσῃ τὴν εὐλογίαν ἐπὶ τοῦ ἄρτου — ἢ ἐὰν δὲν εἶναι ἄλλος τις ἀρμόδιος παρῶν, εἰμὴ αὐτός, — πρέπει νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν Θεῖαν εὐλογίαν ἐπὶ τοῦ ἄρτου καὶ ἐπὶ τῶν μελλόντων νὰ μετὰσχῃ τούτου, ὅπως διανοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας αὐτῶν πρὸς ἐκτίμησιν ἢ κατανόησιν τοῦ βάθους τῆς σημασίας τὴν ὁποῖαν ἔχει οὗτος, καὶ ὅπως ὅλοι οἱ λαμβάνοντες μέρος ἔχωσιν εὐλογητὴν κοινωνίαν μετὰ τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ συμβόλου τούτου τῆς σαρκὸς του, καὶ ὅπως ἀνανεώσωσιν τὴν καθιέρωσιν ἑαυτῶν εἰς τὸ νὰ συνθλασθῶσι μετ' αὐτοῦ.

6) Ἐπειτα ἄς κοπῇ ἐν τῶν διπτύρων, ἢ τεμαχίων τοῦ ἁγίου ἄρτου, ἀπαγγελλομένων συνάμα τῶν λόγων τοῦ Κυρίου· «Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον» καὶ εἰς ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ἢ αὐτὸς ὁ προϋστάμενος, δύναται νὰ προσφέρῃ τὸν δίσκον

εἰς τοὺς παρόντας, ἢ ἐὰν ἡ συνάθροισις εἶναι μεγάλη, περισσότεροι δίσκοι δύνανται νὰ προσφερθῶσιν ὑπὸ δύο, τεσσάρων, ἕξ, ἢ οἰουδήποτε ἀναγκαίου ἀριθμοῦ καθιερωμένων ἀδελφῶν.

7) 'Εφ' ὅσον τὰ ἐμβλήματα ταῦτα περιφέρονται μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν εἶναι καλὸν ὅπως τηρῆται σιωπή, ἐκτὸς τῶν βραχέων παρατηρήσεων, ἐπικαίρων ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρτου, καὶ πῶς τρεφόμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρίου. — μ' ὅλον ὅτι γενικῶς θὰ ἦτο καλὸν ὅπως τοῦτο γείνη ὑπὸ τοῦ διευθύνοντος ἢ ἄλλου τινός, ὅταν ἐξηγῇ τὴν ἔννοιαν τῆς τελéseως γενικῶς, πρὸ τῆς διαμοιράσεως, ὅπως μὴ διαταράσσεται ἡ κοινωνία τῶν λαμβανόντων μέρος.

8) Ἐπειτα πρέπει νὰ ζητηθῇ εὐλογία ἐπὶ τοῦ ποτηρίου, καθὼς ἀναγινώσκομεν ὅτι ὁ Κύριος «λοβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας» ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς. Ἀκολουθῶς δύναται νὰ προσκληθῇ ἀδελφός τις διὰ ταύτην τὴν προσευχὴν τῆς εὐχαριστίας καὶ ἐπικλησιν τῆς εὐλογίας τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῶν λαμβανόντων μέρος, καὶ τοῦτο ἐπίσης πρέπει νὰ προσφερθῇ ἐν ἡσυχίᾳ.

9) 'Αφ' οὗ οὕτω τελειώσῃ ἡ λατρεία, συμβουλευόμεν ὅπως μέχρι τέλους ἀκουλουθηθῇ ἡ πορεία τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων, — ὅπως ψαλῇ ὕμνος τις κατὰ τὸ τέλος, καὶ ἡ συνάθροισις διαλυθῇ οὕτως — ἄνευ τελικῆς προσευχῆς. Συμβουλευόμεν ὡσαύτως ὅπως οἱ συνήθεις χαιρετισμοί, ἐρωτήσεις περὶ ὑγείας, κλπ. ἀναβληθῶσι, καὶ ὅπως ἕκαστος μεταβῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποφεύγων ὅσον τὸ δυνατόν πᾶν τὸ ὁποῖον θὰ ἡδύνατο νὰ διαταράξῃ τὰς σκέψεις καὶ κοινωνίαν του, καὶ ὅπως ὅσον τὸ δυνατόν ἕκαστος ζητῇ νὰ ἑξακολουθῇ κοινωνῶν, οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἐνθυμούμενος τὴν πείραν τοῦ Κυρίου ἐν Γεθσημανῇ, καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ διὰ βοήθειαν καὶ συμπάθειαν, ὡς ἐπίσης τὸ γεγονός ὅτι ἕκαστον μέλος τοῦ σώματος αὐτοῦ δύναται νὰ ἔχῃ περιστάσεις Γεθσημανικὰς, καὶ ἔχῃ ἀνάγκην παρηγορίας καὶ βοηθείας ἀπὸ τοὺς συμμαθητάς του.

Περὶ τοῦ Διδασκάλου εἶναι γεγραμμένον ὅτι «οὐδεὶς ἐκ τῶν λαῶν ἦτο μετ' αὐτοῦ» — οὐδεὶς ἱκανὸς ὅπως συμπαθήσῃ πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν ὥραν τῆς δοκιμασίας. Ὡς πρὸς ἡμᾶς ὁμως ὑπάρχει διαφορὰ. Ἐχομεν ὅμοια μέλη τοῦ σώματος, ὁμοίως βεβαπτισμένα εἰς θάνατον, ὁμοίως δεσμευμένα ὅπως θραυσθῶσιν ὡς μέλη τοῦ ἐνὸς ἄρτου, γενόμενα εὐπρόσδεκτα καὶ χρισθέντα διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Καὶ καθὼς ἐνθυμούμεθα τοῦτο, ἃς ζητήσωμεν θερμότερον ὅπως δυνάμεθα νὰ ἐρχόμεθα ἄρωγοὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος, ἐνθυμούμενοι ὅτι, ὅ,τι δῆποτε γίνεται εἰς τὸ ἐλάχιστον μέλος τοῦ σώματος, γίνεται εἰς τὴν Κεφαλὴν, καὶ ἐκτιμᾶται ὑπ' αὐτοῦ. Δυνάμεθα καταλλήλως νὰ ἐνθυμηθῶμεν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τὸ παράδειγμα τοῦ Πέτρου — τὴν θερμὴν του ὁρμὴν ὡς δούλου τοῦ Κυρίου, καὶ ὁμως τὴν ἀδυναμίαν του κατὰ

τὴν στιγμὴν τῆς δοκιμασίας, καὶ τὴν ἀνάγκην ἣν εἶχεν τῶν προσευχῶν καὶ τῆς βοηθείας τοῦ Κυρίου. «Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου». Τὸ νὰ ἐνθυμώμεθα τοῦτο θὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς εἰδικὴ βοήθεια εἰς ἡμᾶς, καθὼς ἀναμφιβόλως ἦτο ἀκολούθως εἰς τὸν Ἀπόστολον Πέτρον· τοῦτο θέλει καταστήσει ἡμᾶς ἱκανωτέρους νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὸν Κύριον διὰ «χάριν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν».

Θὰ εἶναι καλὸν ὅπως ἐνθυμηθῶμεν συγχρόνως τὸν Ἰούδαν, καὶ ὅτι ἡ πτώσις του προήλθεν ἔνεκα ἐγωϊσμοῦ — φιλοδοξίας, πλεονεξίας, καὶ ἐφ' ὅσον ἐνθυμούμεθα ὅτι διὰ ταύτης τῆς θύρας τοῦ ἐγωϊσμοῦ ὁ Σατανᾶς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν, δύναται τοῦτο νὰ μᾶς βοηθήσῃ ὅπως ἀγρυπνῶμεν, μήπως ὁμοίως πέσωμεν εἰς παγίδα τοῦ ἐχθροῦ· μήπως ἔνεκα σκέψεώς τινος, ἀρνηθῶμεν τὸν ἀγοράσαντα ἡμᾶς Κύριον· μήπως ποτέ, ἐν οἰαδῇποτε ἐννοίᾳ τοῦ λόγου, προδόσωμεν τὸν Κύριον ἢ τοὺς ἀδελφούς του, ἢ τὴν Ἀλήθειάν του. Ἄς ἔχωμεν εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν καθ' ὅλην τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τὰ παθήματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν· οὐχὶ μόνον ὅπως συμπαθήσωμεν ἀκόμη σφοδρότερον πρὸς Αὐτόν, ἀλλ' ἐμπροσθέντως ὅπως μὴ παραξενευώμεθα διὰ τὰς πυρίνας δοκιμασίας, αἵτινες δυνατόν νὰ ἐπιτραπῶσι νὰ ἔλθωσιν εἰς ἡμᾶς ὡς ἀκολούθους αὐτοῦ, ἀλλ' ὅπως ἀκολουθήσωμεν αὐτόν μέχρι τέλους καὶ κρατῶμεν ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν τοὺς ἐπιθανατίους λόγους αὐτοῦ, «Τετέλεσται» καὶ κατανοήσωμεν ὅτι τοῦτο ἐσήμαινε πλήρωσιν τῆς ὑπὲρ ἡμῶν περὶ ἁμαρτίας προσφορᾶς, οὕτως ὥστε νὰ συναισθανώμεθα ἑαυτοὺς τεθαραπνευμένους διὰ τῶν πληγῶν αὐτοῦ, καὶ συναισθανώμεθα ὅτι ζῇ αἰωνίως παρίσταται ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ βοηθῇ ἡμᾶς ἐν παντὶ καιρῷ χρείας.

Ἡ εἰσαγωγή τῆς Ἀναιμάκτου θυσίας, καὶ ἡ συχνὴ τέλεις ταύτης, ἠθέλεν ὑποτεθῇ ὅτι ἔχει τελείως ἀκυρώσει τὴν κατ' ἔτος τελετὴν τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἐπέτειον ταύτης· ἀλλὰ δὲν εἶναι οὕτως. Ἡ ὀρχικὴ συνήθεια τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ὅπως τελῇ τὸ μέγα κεντρικὸν γεγονός, καὶ τὸ κύριον θεμέλιον τῆς ὑπάρξεώς της, ἐξηκολούθησε, καὶ τοὶ ἡ τέλεις τοῦ δείπνου κατὰ τὸν κατάλληλον αὐτοῦ καιρὸν ἔπαυσε, παραγκωνισθεῖσα ὑπὸ τῶν πληθῶν θυσιῶν τῆς Ἀναιμάκτου τελετῆς — καὶ οὕτως ἡ ἀνάμνησις αὕτη ἔχασε τὴν σημασίαν της.

Ἐπὶ αἰῶνας ἐσυνηθίζετο νὰ ὑπολογίζωσι τὴν ἡμερομηνίαν τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν κατὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν ἡμερολόγιον, ὡς ἤδη ἐξηγήσαμεν αὐτό· ἀλλ' ἀκολούθως, ἔνεκα τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ἀπὸ τοὺς Ἰουδαϊκοὺς θεσμούς, καθιδρύθη μεταβολὴ εἰς τὴν μέθοδον τῆς ὑπολογίσεως τῆς ἡμερομηνίας τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Πάσχα ἡμῶν. Ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῆς Νικαίας ἐθέσπισεν ὅπως ἔκτοτε τὸ Πάσχα τελῇται κατὰ τὴν Παρασκευὴν μετὰ τὴν πρῶ-

τὴν Πανσέληνον τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας. Τοῦτο οὐχὶ μόνον ὥρισε ν ὅπως ἡ τελετὴ τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου ἡμῶν γίνεται γενικῶς κατὰ Παρασκευὴν τὴν καλουμένην «Μεγάλην Παρασκευήν», ἀλλ' ἐπίσης ἐξησφάλισε ὅπως σπανιώτατα πράγματι ἡ τελετὴ αὕτη συμπέσῃ ἀκριβῶς μετὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν τελετὴν τοῦ Πάσχα. Ἄς ἐνθυμώμεθα δὲ ὅτι ἡ διαφορὰ κατὰ τὴν μέθοδον τῆς ὑπολογίσεως εἶναι ὅτι, οἱ Ἰουδαῖοι περιέμενον ὡς ἀκόμῃ καὶ σήμερον πράττουσι τοῦτο, μέχρῃ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας, καὶ ἀρχίζουσι τὸν μῆνά των, κατὰ τὴν πρώτην μετὰ ταῦτα νέαν Σελήνην, καὶ τελοῦσι τὸ Πάσχα κατὰ τὴν Πανσέληνον, ἢ δεκάτην τετάρτην ἡμέραν. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἔχει κατὰ καιροὺς διαφορὰν σχεδὸν ἑνὸς μηνὸς μεταξὺ τῶν δύο τρόπων τῆς ὑπολογίσεως.

Δὲν ἀνῆκει εἰς ἡμᾶς νὰ εἴπωμεν ποία εἶναι ἡ καλλιτέρα μέθοδος ἀλλὰ προτιμῶμεν ὅπως ὑποστηρίξωμεν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐτήρησεν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ οἱ Ἀπόστολοι οὐχὶ ὅμως μὲ δουλοφροσύνην, ἣτις ἤθελε μᾶς κάμει νὰ αἰσθανώμεθα ὅτι πράττομεν ἁμάρτημα ἐὰν ἐλανθάνομεν εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς ἡμῶν, καὶ ἐκάμαμεν τὴν τελετὴν εἰς λελανθασμένην ἡμερομηνίαν, ἀλλὰ μὲ ἱκανοποιήσιν ὅτι προσεπαθήσαμεν νὰ ἀκολουθήσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ἐπιμελῶς τὴν θείαν διατάξιν, τὸν ὑπογραμμόν. Ἴσως τις ἤθελεν υποθέσει ὅτι θὰ ἦτο καλλίτερον ἀκόμῃ ὅπως ὀρίσωμεν τὴν ἡμερομηνίαν κατὰ τὸ σύγχρονον ἡμερολόγιον ἡμῶν — π.χ. τὴν 15ην Ἀπριλίου ἢ τὴν 1ην Ἀπριλίου, ἢ ἄλλην τινὰ ἡμερομηνίαν — καὶ τότε πάντες οἱ ἄλλοι ὑπολογισμοὶ θὰ ἦσαν περιττοί. Ἀποκρινόμεθα ὅτι ὁ Κύριος προδήλως εἶχε λόγον νὰ διατάξῃ τὸ Ἰουδαϊκὸν ἡμερολόγιον καθὼς ἔκαμε, καὶ προτιμῶμεν εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα ὅπως ἐξακολουθήσωμεν νὰ ἀναγνωρίζωμεν τὴν διατάξιν του.

Κατ' ἰδιαιτέραν ἔννοιαν βλέπομεν ὅτι, καθὼς ὁ ἥλιος ἦτο τὸ σύμβολον τῆς πνευματικῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ σελήνη εἶναι τὸ σύμβολον τῆς Διαθήκης τοῦ Νόμου, καὶ τοῦ λαοῦ ὅστις ἦτο ὑπὸ τὴν Διαθήκην ἐκείνην τοῦ Νόμου. Οὕτω δὲ ὑπῆρξεν εἰδικὴ σκοπιμότης εἰς τὸ νὰ σταυρωθῇ ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπ' αὐτῶν ἀκριβῶς κατὰ τὴν Πανσέληνον, καὶ προδιάταξις τοῦ Κυρίου ὅσον ἀφορᾷ τὸν καιρὸν, οὕτως ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ συλλάβωσιν αὐτὸν πρότερον, μολοντί ἐπεθύμουν νὰ πράξωσι τοῦτο, «ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ» (Ἰωάν. ζ' 30, ἡ' 20). Ἡ σταύρωσις του κατὰ τὴν **πανσέληνον**, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ σελήνη ἀμέσως ἤρχισε νὰ ἐλαττωταί, δεικνύει μᾶθημα ὅτι ὁ Ἰσραὴλ τότε ἐπέφερεν ἐφ' ἑαυτῶν ὡς ἔθνος θείαν ἀπορρίψιν διὰ τина καιρὸν, συμβολιζομένης τῆς ἀπορρίψεως ταύτης διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς Σελήνης ἣτις παρίστα τὴν ἐθνικὴν παρακμὴν των.

Ἐπισυνάπτομεν ἐνταῦθα σχετικὰ τινὰ τεμάχια ἀνεγνωρισμένου κύρους, ἐπιβεβαιωτικὰ τῶν προηγουμένων ὡς τὰ ἐξῆς:—

**ΕΚ ΤΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΝΚ ΛΙΝΤΟΚ ΚΑΙ ΣΤΡΟΓΚ**

«Αἱ ἐκκλησίαι τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἐτέλουν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἡμέραν, τὴν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν δεκάτην τετάρτην τοῦ μηνὸς Νισάν, καθ' ἣν ἡμέραν συμφῶνως πρὸς τὴν γνώμην ὁλοκλήρου τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἔλα-

βε χώραν ἢ σταύρωσις. Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Δύσεως (Ρώμης), ἐξ ἄλλου, εἶχον τὴν γνώμην ὅτι ἡ σταύρωσις ἔπρεπε νὰ ἐορτάζετο κατ' ἔτος κατὰ τὴν εἰδικὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, καθ' ἣν συνέβη, δηλ. τὴν Παρασκευὴν . . . . . Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Δύσεως ἐθεώρουν τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ὡς ἡμέραν πένθους, καὶ δὲν ἐτελείωνον τὸν καιρὸν τῆς νηστείας μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως. Αἱ ἐκκλησίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐξ ἄλλου ἐθεώρουν τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ ἐξ ὁλοκλήρου ὡς ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἐτελείωνον τὴν ἡμέραν τῆς νηστείας των κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὰς τρεῖς τὸ ἀπ' ἡγεύμα, καὶ ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἐτέλουν τὰς ἀγάπας καὶ τὸ Δεῖπνον τοῦ Κυρίου. Ἀμφότερα τὰ μέλη (ἢ τε Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξος καὶ Δυτικὴ Ἐκκλησία) ἐκράτησαν τὸ ὄνομα Πάσχα, διὰ τοῦ ὁποῖου ἄλλοτε μὲν τὰς εἰδικῶς ἐορτασίμους ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ταύτης, καὶ ἄλλοτε πάλιν ὁλόκληρον τὴν ἐβδομάδα τὴν ἀναμνηστικὴν τοῦ Πάσχα.

Ἡ πρώτη σοβαρὰ ἔρις μεταξὺ τῶν μερίδων τούτων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἤρchiσε κατὰ τὸ 196 μ.Χ., ὅταν ὁ ἐπίσκοπος Βίκτωρ τῆς Ρώμης ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς κυριωτέρους ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας, ζητῶν παρ' αὐτῶν ὅπως καλέσωσι Συνόδους εἰς τὰς διαφόρους αὐτῶν ἐπαρχίας καὶ εἰσαγάγωσι τὸ Δυτικὸν ἔθος (τὸ ἔθος δηλ. τοῦ νὰ ἐορτάζωσι κατὰ Παρασκευὴν καὶ Κυριακὴν, ἀντὶ τῆς ἀκριβοῦς ἡμέρας, 14ης καὶ 16ης τοῦ Νισάν). Τινὲς συνεμορφώθησαν πρὸς τὴν αἴτησιν, ἀλλ' οἱ τοῦ Πολυκράτους τῆς Ἐφέσου συγκληθεῖσα Σύνοδος ἡρνήθη διαρρηθῆναι, καὶ ἐνέκρινε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐπισκόπου Πολυκράτους, ὅστις πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Ἀσιατικῆς συνηθείας, παρέπεμπε τὸν Βίκτωρα εἰς τὸ κῦρος τῶν Ἀποστόλων Φιλίππου καὶ Ἰωάννου, εἰς τὸν Πολύκαρπον καὶ εἰς ἑπτὰ ἐκ τῶν συγγενῶν του οἵτινες πρὸ αὐτοῦ ὑπῆρξαν ἐπίσκοποι τῆς Ἐφέσου.

Μέχρι τούτου ἡ ἀμφισβήτησις μεταξὺ τῆς Ἀσιατικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας (τῆς Ρώμης) ἀφεώρα μόνον δύο ζητήματα, ἥτοι (1) εἰάν ἔπρεπε νὰ ἐορτάζηται ἡ ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος, ἢ ἡ ἡμέρα τοῦ μηνὸς καθ' ἣν συνέβη ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ (2) εἰάν ἡ νηστεία ἔπρεπε νὰ καταργηθῇ. ἤδη ἡγέρθη τρίτον ζήτημα πρὸς φιλονεικίαν ὅσον ἀφορᾷ τὸν καιρὸν καθ' ὃν πράγματι συνέπιπτε ἡ 14ῃ τοῦ Νισάν. Πολλοὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τῆς γνώμης ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχικὴν ἀρίθμησησιν τῶν Ἰουδαίων μέχρι τοῦ χρόνου τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἡ 14ῃ τοῦ μηνὸς Νισάν, πάντοτε ὑπῆρξε μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν, καὶ ὅτι μόνον συνεπεία τῆς κακῆς ἀριθμήσεως ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα Ἰουδαίων ἡ δεκάτη τετάρτη τοῦ μηνὸς Νισάν συνέπιπτε κατὰ καιροὺς πρὸ τῆς ἰσημερίας. Ὅθεν ἐπέμενον ὅπως ἡ δεκάτη τετάρτη τοῦ Νισάν, ἥτις ὥριζε δι' ἀμφότερα τὰ μέρη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν καιρὸν τοῦ Πάσχα νὰ εἶναι πάντοτε μετὰ τὴν ἰσημερίαν.

Ἐπειδὴ τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔτος εἶνε σεληνιακὸν καὶ ἡ δεκάτη τετάρτη τοῦ Νισάν εἶναι πάντοτε ἡμέρα πανσέληνον, οἱ χριστιανοὶ οἵτινες παρεδέχθησαν τὴν ἄνω ἀστρονομικὴν θεωρίαν, ὁπότεδῆποτε ἡ δεκάτη τετάρτη τοῦ Νισάν συνέπιπτε πρὸ τῆς ἰση-

μερίας, θὰ ἐώρταζον τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ ἕνα μῆνα ἀργότερον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ βασισθῶσιν ἐπὶ πλεόν ἐπὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἡμερολογίου, ἔπρεπε νὰ κάμωσι τοὺς ἰδίους αὐτῶν ὑπολογισμοὺς περὶ τοῦ χρόνου τοῦ Πάσχα. Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι συχνάκις διέφερον ἐν μέρει ἔνεκα τῶν ἤδη ἐκτεθέντων αἰτίων, ἐν μέρει δὲ ἐπειδὴ ἡ ἡμερομηνία τῆς ἰσημερίας, ὠρίζετο ὑπὸ τινων μὲν κατὰ τὴν δεκάτην ὀγδόην, ὑπ' ἄλλων δὲ κατὰ τὴν 21ην Μαρτίου. Ἡ Σύνοδος τῆς Ἀρλεσίας, κατὰ τὸ 314, προσεπάθησεν ὅπως καθιδρύσῃ τὸ ὁμοιόμορφον, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οἱ κανόνες αὐτῆς δὲν ἔσχον μέγα ἀποτέλεσμα. Τὸ ζήτημα ὅθεν συνεζητήθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῆς οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Νικαίας, ἥτις ἐθέσπισεν ὅπως τὸ Πάσχα ἐωρτασθῇ ἀπανταχοῦ τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν ἰσημερίαν, κατὰ τὴν Παρασκευὴν μετὰ τὴν 14ην τοῦ Νισάν. Ἐλήφθη ἐπίσης φροντὶς ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας ὡς οὕσα μᾶλλον διακεκριμένη εἰς τὴν ἀστρονομίαν, εἰδοποιεῖ κατ' ἔτος τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης κατὰ ποίαν ἡμέραν τῆς νομηνίας νὰ ἐορτάξῃ τὸ Πάσχα, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης εἰδοποιήσῃ πάσας τὰς ἐκκλησίας τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ καὶ αὐταὶ οἱ κανόνες τῆς Συνόδου τῆς Νικαίας δὲν ἐσταμάτησαν πᾶσαν διαφορὰν, καὶ ἀπέκειτο εἰς τὸν Διονύσιον Ἐξίγκους ὅπως εἰσαγάγῃ βαθμηδὸν ὁμοιόμορφον ἔθος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ· χῶραί τινες, ὡς ἡ Μεγάλῃ Βρετανία, δὲν ἐγκατέλιπον τὸ ἀρχαῖον ἔθος των παρὰ μετὰ μακρὰν ἀντίστασιν. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Καρολομάγνου, φαίνεται ὅτι καθιδρύθη τὸ ὁμοιόμορφον [ὡς πρὸς τὴν τήρησιν δηλ. τῆς Παρασκευῆς καὶ τὴν παράβλεψιν τοῦ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ὑπολογισμοῦ τῆς ἡμέρας τῆς Πανσελήνου] καὶ [ἔκτοτε] οὐδὲν ἴχνος [τῆς τηρήσεως] εὐρίσκεται τῆς δεκάτης τετάρτης, τῆς ἐορτάσεως δηλ. κατὰ τὴν πραγματικὴν ἡμέραν — τὴν δεκάτην τετάρτην τοῦ Νισάν κατὰ τὴν Πανδέληνον μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ XIII, ἀναθεώρησις τοῦ ἡμερολογίου γενικῶς διетήρησε τὴν Διονυσιακὴν ἐποχὴν· ἀλλὰ καθώρισεν ἀκριβέστερον τὴν Πανσέληνον τοῦ Πάσχα, καὶ ἔλαβε ἐπιμελῆ πρόνοιαν ὅπως ἀποφύγῃ μέλλουσαν παρεκτροπὴν τοῦ ἡμερολογίου ἀπὸ τὸν ἀστρονομικὸν χρόνον. Ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων τῶν λεπτομερῶν ὑπολογισμῶν, τὸ Πάσχα τῶν Χριστιανῶν, ἐναντίον τῶν κανόνων τῆς Νικαίας συμπίπτει ἐνίοτε μετὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα.

Ἡ αὕτῃ συγγραφὴ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν λέξιν ΠΑΣΧΑ, λέγει τὰ ἑξῆς: Τοῦτο ἦτο ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ ἐορτὴ τοῦ ἔτους καὶ ἐν ταύτῃ τῇ μοναδικῇ θέσει ἱστατο ἐν σχέσει πρὸς τὴν περιτομὴν ὡς τὸ δεύτερον μυστήριον τῆς Ἑβραϊκῆς Ἐκκλησίας. (Ἐξοδ. ιβ' 44). Δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τοῦτο τὸ συμβάν εἰς τὰ Γάλλγαλα ὅταν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἀναθεωρῶν τὴν θεῖαν διαθήκην, ἐώρτασε τὸ Πάσχα ἀμέσως μετὰ τὴν περιτομὴν τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἡ φύσις τῆς συγγενείας τὴν ὁποίαν εἶχον πρὸς ἀλλήλας αἱ δύο αὗται τελεταὶ δὲν ἀνεπτύχθη τελείως μέχρις οὗ τὰ ἀντίτυπα αὐτῶν ἐξεπληρώθησαν, καὶ τὸ Δεῖπνον τοῦ Κυρίου ἔλαβε τὴν θέσιν του ὡς μυσταγωγικὴ ἐορτὴ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ»,